... గురుతయే నమః॥ బాలానాం సౌకర్యత సిద్ధ్యర్థం లఘు ... గ్రంథః ...

వార్తికం ... పాండిత్యం ఉద్దిష్టమ్॥ ... నిశ్రిత శాస్త్రావళీ మతిసంక్షేపం చిరం ...

విశదీకరిష్యామి ... శాస్త్రార్థ ... సారం ... ప్రతిపదం ... పదమ్॥ సద్భావ ... సంగ్రహ ...

... తీర్ణానాం తర్కశాస్త్రాణాం ... పదార్థ తత్త్వజ్ఞానం ... విశేష నిరూపణ ... పదార్థ ...

... తత్త్వజ్ఞానం ... విశేష ... విశేషణ ... తత్త్వ ... తథా ... విశేష

... సమస్తం విశేష ... సమస్త ... విఘ్నవిఘాతకం ...

... మంగళం శిష్టశిక్షార్థం గ్రంథతో నిబధ్నాతి॥ ... తత్ర ... తస్య

లఘురపి చ ... పదార్థ ... నాం ... తత్త్వ ... పదార్థ ...

... మంగళ ... సమస్తం సవిఘ్న ధ్వంసం ...

ప్రతిబంధకానాం విఘ్నానాం మంగళం ... గ్రంథాదౌ ... విఘ్న ... సమా

శ్రీగురు[illegible] । స్వస్తి శ్రీ [illegible]

…నాదితి చెన్న। అవిగీతశిష్టాచారవిషయత్వేన మంగళస్య సఫలత్వ[illegible]

…దఫలజిజ్ఞాసాయాం సంభవతి దృష్టఫలకత్వే అదృష్టఫలక[illegible]

…చ యుక్తత్వాద్ విఘ్నధ్వంసస్య [illegible] వర్షలంకే [illegible] ఫలకల్పనాయాః

…మంగళస్య సమాప్తి[illegible] దర్శిత తత్ర బల[illegible] తత్ర [illegible] విఘ్నవిఘ్న[illegible]

…ధ్వం॥ ప్రచార[illegible] విఘ్న[illegible] తత్ర [illegible] విఘ్న[illegible] కారణత్వే

…విఘ్నధ్వంసస్య మంగళస్య [illegible] కారణతా [illegible] ప్రారంభ[illegible] సమాప్తి[illegible]

…గళస్య విఘ్నధ్వంసే [illegible] ఫలం [illegible] ధ్వంసస్య [illegible] మంగళస్య [illegible]

…సమాప్తి॥ సమాప్తి [illegible] ప్రతిబంధకా[illegible] కారణ[illegible]

…విఘ్నవిరహస్య [illegible] మంగళస్య [illegible] [illegible]

…ఇష్టసాధనత్వం॥ విఘ్న[illegible] [illegible] [illegible]

౨

నవ్యం తద్గ్రాహ్యత్వం స్యాదితేవ పి॥ నచ తత్తత్వేతవి పాన్యాదాదీనాం సంజ్ఞత తి॥ త్రి

త్తత్వతేవితే క వి ది ద్విశి॥ నచ శరీరాజనవితేవినక త్ర్యజనశీత్వ పులినాం ధకేన త్ర్య తపక్షేఇతి

గాంరవతేవన

వాచత్వం॥ అప్రయోజకత్వాత్॥ పుడు తు క త్వ్యత్రి విన కాంర [illegible] కాంభ్యాత వితానస హూ

ప్త్యకేశి॥ దాళి వా భ్యా మిజి వంతాండేవ [illegible]॥ విశేషి॥ వివవపలికతాః భ్యావనస [illegible]

వత్రు జ్ఞతా విదావిగడాం అవత్తినానంధ్యం తాగా॥ పదార్థా విశ్వజనితే॥ ద్రవ్య [illegible]

[illegible] జ్ఞతా విదినా॥ ద్రవ్యత్వం గాం జానాద్యాకర్యసా వానాన వంగ విశేషకం॥ నమ వా [illegible]

ద్రవ్యా భావకపదార్థా నవద్ర కతి కతాః॥ నద్ర వసాం శీధ్రావత్త్యశ్చ ధానా దేవత్వ [illegible]

[illegible] తేనవ [illegible] నస్యాత్ తకి॥ [illegible] పదార్థా [illegible] తేవ

[illegible] ॥ [illegible] పవిడు [illegible] అతవ

ష్టాచారా త్ నచ తన్వినిష్ఫలత్వ తస్యా దత ఏవాపరి మాణత్వ మసతి విఘ్నతంత్రా శ్వే
వధి ద్యోతితాన్వతే॥ అత ఏవ పరావచ్ఛేదక ప్రమాణత్వ తేషాం యుక్తిత్వ సర్వ నిష్ఫలత్వే పిన తదా
ధికరణ ప్రదాయ ప్రమాణాశ్యం॥ మంగళంచ విఘ్నధ్వంస విశేషకారణం॥ విఘ్నధ్వంస విశేష
చయినాం యుక్తస్య వశాంతాది కరణబట్టి విఘ్నాతరింతా భావ ఏవ న వహాప్తి సాధనం॥
ప్రతిబంధక సంసర్గాభావత్వేన కారణత్వమాత్రేహ తుత్వాపతేః॥ ఇత్యాదయ సాన్ని ద్వారాదిష్ట
తగ్రంథే జనాన్తరీయ బ్రితత్వప్రతి తేః॥ మంగళజనిత మతధ్వంసః॥ స్వాతస్సిద్ధవిఘ్న
తరింతా భావోపా ప్తి అన యభిచార ఇతి ధ్యేయం॥ సంసార(ఇతి)॥ సంసార
వమపి కరుపి వపికస్కి తనఫలజాయని మిత్రాకారణా యంతరితః॥ పత్తే
ప్రమాణామపిసాచితం భవతి॥ తథాహి పారంపర్యాపురాదకారణం

ప్రకాశాంబితాంశితే॥ నవమోంత్రే జీకుతిరం ప్రతిబంధకసద్భావే పదార్థానాం జ్ఞాతా
జ్ఞత్రే జకాభావవిశిష్టకులావిభావసదాపాకారణత్వాత్॥ హాదృశవిపాప
సపదార్థాంతరం కింతు తద్భిన్నత్వేవసతి తత్ప తత్భరాంశెరాధ్యవస్త్వం॥ యథా
చంద్రభిన్నత్వేసతి చంద్రగతబహుధర్మవత్త్వాదికంగామి పచంద్రసాదృశ్యమితి
॥ ద్రవ్యాణి విభజతే॥ క్షితీతి॥ క్షితయప్తేజోమరుద్వ్యోమకాలదిగ్దేహినో
మనః॥ క్షితిశబ్దవాచ్యా పృథివీ ఆపోజలాని మరుద్వాయుః॥ వ్యోమశబ్దేనాకాశః॥ దేహీ
ఆత్మా చ ఏతాని నవద్రవ్యాణీత్యర్థః॥ ద్రవ్యాణి॥ ననుద్రవ్యత్వజాతౌ కిం ప్రమా
ణం॥ న హి తత్ర ప్రత్యక్షం ప్రమాణం షడ్విధతదప్రత్యక్షత్వ ద్రవ్యత్వజాత్యాగ్రహదితి
చేన్న॥ కార్యసమవాయికారణతావచ్ఛేదకతయా సంయోగస్య విభాగస్య
వా సమవాయికారణతావచ్ఛేదకతయా ద్రవ్యత్వజాతిసిద్ధిః॥ ననం

వ అప్రమాణచింతామణౌ సర్వపదార్థః ఖన్నత్వంతరాశ్రిసదలిశవ్యంహారతిరశ్రి
పదార్థః తత్వవరాశ్యం ఉం తం॥ సమర్థమేత్త ఏవ సదార్థాః॥ శ్రీ సాందశ్రావ్య దీనా
పత్రిరక్ష్ణ పదార్థః తత్త్వతః॥ తథాపి భావసంబంధీ భావిభానస్య త్రి వన్నిష్ఠాదామోసజాయంతే॥ తచ్చ
త్రిలనతం జనయతి॥ తత్ర ఘనో ఉదినా వహ్నిదాపో సుకరాణాం శ్రీనాశ్రీ వితే॥
అత్ర జైనమతే ఉదయవ్యయశాలినః జీవిత ఇతి కల్పయంతి॥ ఏవం సాదృశ్యమపి
తిరశ్ర [illegible] తద్భిన్నత్వ వ్యవంతం భవతి॥ సామాన్యపిన త్వాత్॥
శాస్త్రాంత్వం నిత్యత్వం॥ తదా శవతవమతి సామాన్యపి సాదృశ్యప్రతీతేః॥ శా
పభావిసతె వినప్రతియుక్తమానత్వాత్॥ ఇతి చేన్న ఏకమనాం ఉదయభావ
విశిష్టత్వవవహ్ని దిదార్థః పాదికం ప్రతి మనాంఉ భావాత్ తదా స్వాతంత్ర్యేణ
హేతుత్వం కల్పయతే॥ అనేనైవ సామాన్యం జైనైః ఉక్తం తత్ప్రత్యక్షాద్ధర్మిణః

ష్యంస్త్రహాం సంహార్యావదృప్తంనిష్పపద॥ ఏతేచ తం వింశతిగుణాః కాదేనశంతతః శ్వ
జ్ఞానపదత్రితాః॥ అత్ర గుణాతదజాత్రిరన్త్రవక్ళితే॥ కార్యాణివిభజతే॥ ఏత్త్రివణాంతే
పత్రివణామహాభూతంచనంతద్రా॥ పృథివ్యాదీనాంచగవానంకార్యాణికితానిపంచచ॥ కర్మతద్
జాత్రిస్స ప్రతచక్షసిద్వాభ్యాం॥ ఏతత్ త్రివణాంతాద్యాదికేవలం॥ ననుప్రమాణాదీశ్వమద్విర
తంతాంశ్వేతాంసార్త్య మితలితలితం॥ ప్రమాణోచనం సబంధ సారాద్వ్యజివలనేమ
వచ॥ త్రికళగ్రమనపపల త్రగవనా (దివలభళితే॥ సాంహానర్థింనిరూపంచుతి॥ సాం
వరాసవిందృవిధంపూర్వకంపరంబాంవరమవచ॥ తల్లక్షణాంతునితుతేవనతలనేకస
మపెతత్త్వంశ్న (రోరాగాదీనాం మవలిస్త తలిత ఆశ్రం॥ నితలితేవ్వసతీతి॥ నితలితేవస
తినమద్రితత్త్వంగగనపరివరాణాందీనాం మపలిస్త్ర తలితఆశ్రమనాదితి॥ నితళి
త్రేవసతిఆసక ~~సమసే~~ వలిత్ర తవిమతలింతాంభూవసాంఖ్యాదితులితెరాంవలితెల్యకా
...రాంవిశేషంనమపెతంపసాంకెవలితిరవరాణువళితిన్సనజా..

దశమద్రవ్యం తమః కుతో నోక్తం || తత్రాహ ప్రత్యక్షే నాగత్వ తాళితే తస్య రూపవ
త్వాత్ స్పర్శవత్ ద్రవ్యత్వం తావత్తద్దృష్టం || గంధస్పర్శానభివ్యక్తత్వాన్న పృథివీ నీలరూపవ
త్వాన్న జలాదికం || తత్ర తద్విత్వే బాహ్యాలోకనిరపేక్షం చక్షుర్గ్రాహ్యం న || ఇతి చేన్న ప్ర
[illegible] తేజోభావ [illegible] తత్ర ద్రవ్యత్వ కల్పనాం తరాః అనాలంబ [illegible]
[illegible] రూపవత్వ ప్రతీతిస్తు భ్రమ రూపా || కర్మ తత్ర ప్రతీతి [illegible]
[illegible] తత్ర [illegible] అతిరిక్త తేవ అనంతా వరుప [illegible]
కల్పనాం [illegible] తి || సువర్ణాదీనాం తేజసత్వం తథా అ[illegible]
వక్ష్యతి [illegible] అథ గుణా రూపం రసో గంధస్తతః పరం ||
స్పర్శస్సంఖ్యా పరిమితిః పృథక్త్వం చ తతః పరం || సంయోగశ్చ విభాగశ్చ పరత్వం
చాపరత్వకం || బుద్ధిస్సుఖం దుఃఖమిచ్ఛా ద్వేషో యత్నో గురుత్వకం || ద్రవ

౦స్థితి తద్ధర్మః ~~ఘటాదీనాం~~ ॥ ఘటాదీనాం ద్రవ్యాణాం రూపాదిపరత్వాంతానాం త్ర
త్రదవంశుణె దాత్తరస్పరం ఘటత్వాదివిశేషవ॥ సతు సర్వత్రవవాలభిలత్రం॥ తే
శతత్ర విశేషాంతరాపేక్షా నాస్తీతి భావః॥ సమవాయం లక్షయతి॥ ఘ
టాదీనామితి॥ ఘటాదీనాం కపాలాదౌ ద్రవ్యేషు గుణకర్మణోః తేషు జాతే
శ్చ సంబంధః సమవాయః స్పృష్టిః తేషాం॥ అవయవావయవినోః గుణగుణినోః
క్రియాక్రియావతోః జాతివ్యక్త్యోః విశేషనిత్యద్రవ్యయోశ్చ సంబంధః స
మవాయః సమవాయత్వం నిత్యసంబంధత్వం॥ తత్ర ప్రమాణంతు॥ గుణక్రియాది
విశిష్టబుద్ధిః విశేషణ ~~[illegible]~~ విశిష్టబుద్ధిత్వాత్॥ దండీపురుష ఇతి
విశిష్టబుద్ధివత్ ఇతి అనుమానేన సంయోగాదీనాం బాధాత్సమవాయసిద్ధిః॥
నచ స్వరూపసంబంధేన సిద్ధసాధనమితి వాచ్యం॥ అనంతస్వరూపా

తథాచోక్తం॥ పరిశేషే ఏవ వస్తులక్షితత్వం సంకోచే గౌరవాజ్ఞానవ్యాప్తిః॥ రూపపరినిర
సంబంధాభావాత్ బాధకసంగ్రహాణాం ద్రవ్యాణాం వృత్తిః॥ ద్రవ్యావృత్తికవృత్తిస్సత్తా
పరత్వాపరత్వే చ వర్తేతే॥ పరత్వం న్యూనాంతరాజాతిస్సైవాపరత్వం చ వర్తతే॥ పరత్వవిష
యికద్రవ్యవృత్తిత్వం సకలజాతిపేక్షయా వాం చ పరత్వాదధికదేశవృత్తిత్వా
త్తత్వాయాః పరత్వం చ తదపేక్షయా అసావ్యజాంజాతిసాంతు న్యూనదేశవృత్తిత్వా
దపరత్వం ద్రవ్యాపరత్వాదపి॥ పరత్వాత్సత్తాదిసాదిద్రవ్యత్వపరత్వాదపరా
పిఖ॥ పరిభాషితత్వాదపేక్షయా ద్రవ్యపరత్వాదధికదేశవృత్తిత్వాత్పరత్వం॥
సత్తాపేక్షయా ద్రవ్యత్వస్య న్యూనదేశవృత్తిత్వాదపరత్వం సా పరత్వం॥
అన్యత్వం నిరూపయంతి॥ అంత్యే ఇతి॥ అంత్యోరాణి నిత్యద్రవ్యవృత్తయః॥ విశేషా
వర్తంత ఇతి॥ అంత్యే అవసానే వర్తంత ఇత్యంత్యాః॥ యద్వ్యక్తిరేకాపి విశేష్యా

ావత్తత్వంచ సంజన్యత్వసంసర్గాభావాన్యోన్యాభావ భేదాద్ద్వివిధః ॥
అన్యోన్యాభావస్యైకవిధత్వాత్ త్రైవిధ్యం సంసర్గాభావాత్యంతసంసర్గాభావ • ప్రధ్వం
తే ప్రాగభావ ఇతి ప్రాగభావ న ప్రాగభావప్రసంగాత్ ప్రాగభావ ధ్వంసాభావ ...
ఏవం త్రైవిధ్యం ... సంసర్గాభావ ఇష్యతే ॥ సంసర్గాభావత్వమన్యో
న్యాభావ భిన్నాభావత్వం ॥ అన్యోన్యాభావత్వం తాదాత్మ్యసంబంధావ
చ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వం ॥ వినాశ్యభావత్వం ప్రాగభావత్వం ॥
జన్యాభావత్వం ధ్వంసత్వం ॥ నిత్యసంసర్గాభావత్వమత్యంతాభావత్వం
యత్ర ఘటాదౌ ... [illegible] ... తత్ర ...
సంబంధావచ్ఛిన్న ... అత్యంతాభావ ... [illegible]
తాభావ ... [illegible] ... భావ

ణాం సంబంధత్వకల్పనే గౌరవాదేక ఏవ దుఃఖాయనిద్ధిః ॥ సజనవదాయాం యుసర్వత్ర
త్ర్యభావాత్తాలాభావవత్త్వబుద్ధిప్రసంగః ॥ నను రూపసత్వవ్యాయుసత్త్వపిరూ
పాభావాత్ ॥ నచ్చైవ ఘటవంభావవనత్ పివై శిష్ట్యబినా వత్తం సంబంధాంతరం సి
ద్ధిరితి వాచ్యం ॥ తస్యనితత్ తైవిభగాత్ తెఘటానయానాంతరమవిశ్వ
టాభావబుద్ధిప్రసంగః ॥ ఘటాభావ సర్వత్ర సత్వాత్ ॥ తస్యనితత్వత్వా
త్ ॥ అనవస్థాదేశాంతరే పిఘటాభావప్రతీతిః నః సాంపత్ ఇష్టైశిష్ట్యచిన శబత
త్రసత్వాత్ ॥ ఘటమతుఘటపాకరకత్వాదన్యాయాం చివరూపవచ్చిబనర్వ
త్వన్నత ద్వత్వా బుద్ధిః ॥ ఇత్థంచ తత్రత్వాత్ ॥ తత్ర దాక్షిణాది సంబంత్ర దభా
వానాం సంబంధః ॥ అభావం విభుజతే అభావస్యవృత్తి ॥ అభావస్యద్వాద్యాసం న
గః ॥ సౌర్వనాంభావభేద తస్య ॥ అభావతత్వం ప్రవార్యదవిష్ట సోప్రతీనాం

ష్టత్వాదివత్ ॥ ౪ ॥ ఇదానీం పదార్థానాం సాధర్మ్యవైధర్మ్యే వక్తుం ప్రకరణమారభతే ॥
సప్తానామిత్యాదినా ॥ సప్తానామపి సాధర్మ్యం జ్ఞేయత్వాదికమపి చ వర్తతే ॥
సమానో ధర్మో యేషాం తే సధర్మాణః ॥ తేషాం భావః సాధర్మ్యం ॥ సమా-
నో ధర్మ ఇతి ఫలితార్థః ॥ విరుద్ధో ధర్మో యేషాం తే విధర్మాణః ॥ తేషాం భావః వైధ-
ర్మ్యం ॥ విరుద్ధధర్మ ఇతి ఫలితార్థః ॥ జ్ఞేయత్వం జ్ఞానవిషయత్వం తచ్చ సర్వ-
త్రైవాస్తి ॥ యావన్తో పదార్థా జ్ఞానవిషయతాం యాన్తి ॥ సర్వే పదార్థా జ్ఞేయత్వాదిత్యర్థః ॥ ద్ర-
వ్యాదయః ॥ తచ్చ భావా అనేకే సమవాయినః ॥ ద్రవ్యగుణకర్మసామాన్యవిశే-
షాణాం అనేకత్వం సాధర్మ్యం సమవాయిత్వం చ అనేకత్వమపి
ద్రవ్యాదిస్థి ॥ తథాపి అనేకత్వేన భావత్వం తథాచ అనేకభావవత్త్వం పదార్థ-
విభాజకోపాధిమత్త్వం తదర్థః ॥ ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం పదార్థానామితి ॥ ౫ ॥

[illegible]

ణాత్తేషామేతర్థః॥ అణుపరిమాణానభిన్నం తు సకలసావయవకారణం తత్ జ్ఞానస్య
కారణత్వప్రసక్తిపరిమాణారంభకారంభకత్వాత్ ప్రకృతిపరిమాణాన్యస్య సమానజాతీయ
స్వకారణపరిమాణజన్యత్వనియమాత్ మహదారబ్ధస్య మహత్తరత్వ
వత్ అణ్వారబ్ధస్యాప్యణుతరత్వప్రసంగాత్ ॥ అణ్వారబ్ధస్య పర్యణుతరత్వ
ప్రసంగాత్ ॥ ఏవం పరమమహత్పరిమాణం అతీంద్రియసామాన్యం విశేష
గుణాధారః ॥ ఇదమపి యోగిప్రత్యక్షవిషయం ... సాధారణత్వం జ్ఞాయమానా
లింగం న ప్రత్యక్షసత్త్వే ॥ జ్ఞాయమానం లింగం నానుమితికరణమితి ...
...నా ॥ తత్ర మానసప్రత్యక్షే ... మహత్త్వస్య కారణత్వాత్ తత్ర పరమమహత్త్వ
... వదాత్మా ... సకారణత్వం ... దాయ ...
... యథా తత్ర ... తజ్జ్ఞానం ... కారణతాయాం ...

సమాసాంయుక్తవంసః వంశాయుసంబంధేనసంబద్ధత్వం।నత్వసమాసాంతసపప్యే
సమాసానాంబహువ్రీహౌ ... త్వం తదితిచన త్యాశుంతస్మాత్ప్రయసమాసాప్రదాబహు
సంజ్ఞాదినిరగునఙ్క్రియాం।ప్రవర్తకసంజ్ఞాకర్తృణాంసత్వాత్ప్రవితాపిచింతలిభిః।
సంజ్ఞాదిరితి।యథప్రపిసంజ్ఞాక్రియాశబ్దానాంతత్వంలేదబ్రహ్మణాపఠితింపథంటే
అథాభి।పున।క్రియాశబ్దానాంతత్వంగగనాబాధకత్వాచ్చప్రసంగతద్బాపిసంజ్ఞా
వదవృత్తిప్రతిబాధకనిభ్యాజకెరాపాధిముత్వంతదర్థకస్యనపిరాద్రవత్వ
సంజ్ఞావదవృత్తిరా।కింతుసంజ్ఞాత్వాదికంతద్రాలక్షణశబ్దత్వంసబరం।అర్థ
నిభ్యాజకెరాపాధిక।సమాసేవతిసంబంధానవపరిపిరిణాస్మృసతెవజా।
త్రాంబదరారాధంత్వాత్।సమాసానాంసధికరణతత్వంసమాసానాంచికీర్షా
తద్వర్ణస్యపరారవాసారంతిపిచితిసపరాబవారంఖలుబిన్నాసానాంకారణాత్వ
పదాపృతం।పరిభాషాదిలక్ష్యం।పరకారాణాంపరివరాణాంతద్విలక్ష్యం।

3

వృత్తి
సంభవ
ద్వితీయ

ంయోగాస్సుతుశిపటసం యోగాస్తృతబ్లిసఘవాం యిక్కారణాఅభ్యవతిబివే ఇ ప్లుగౌదశ్శ
స్తంభమవాంయికారణాం భవతిబివే అతతత్ర త్వాక్షరాభిసమవాంయికారణే లక్షణేతత్త్ర
త్వతవంవిశేషణా దియం అత్త్ర విశేషగునానాం తుంకంతాత్ర వరిసమవాయిగా
నాని త్రసతద్భిన్నతవ సామాన్యలక్షణైపె యమెవ అత్ర నవమవాయి
కారణాప్రతాంబిసన్నత్వం దివిధా కార్యైకార్థ ప్రత్యాసత్తాంబికారణైకార్థ
ప్రతాంవినతాంబిబ ఉత్ర ధవంయు ఘటాదికంప్రతికపాలసంయోగాదికం
సతుమవాయికారణం అత్ర ఘటి నమంకారణాగుణకపాలసంయో
రూపం వెత్రతాంబినత్తిరసి ద్వితియంతురీయా స్పంఘటే త్రితికపాలరూ
పమనమవాయికారణం అత్ర ఘటే తెనసమంకారణాసంకేతంలద్యా
కస్సిన్నప్తం తెప్రతాంబినత్తిరసి క్కటి ప్పమవాయికారణాసంబం

[illegible] రుణి కృత్వావ్యతిరేకారణ [illegible] తత్వంచేమితి ఇతితిహ॥ అవవికితి [illegible] విధా [illegible] దినిరూ
[illegible] విషయి నిరంతరాపూర్వవత్త్రితాం [illegible] రణ తత్వం ఖణ్డిత్రా సవిత్రా ఇ ధర్మిణ
[illegible] కేతర్ణతం॥ [illegible] సమవాయికారణత్వం ద్రవ్యేంద్రవ్య పుణ్యాం వచనమవాయిపి [illegible]
త్వం। ఏవం నా [illegible] యుజి [illegible] తి [illegible] నిచిత్ర [illegible] తుత్వం॥ [illegible]
[illegible] తం [illegible] రవిం భవతి [illegible] యాంత దత్ర సమవా [illegible] తత [illegible] జాన [illegible]
[illegible] తి [illegible] పారంవిం [illegible] త్రి [illegible] సాధ్య॥ సమవాయికారణప్రత [illegible]
[illegible] కారణాందివ తి [illegible] సమవాయికారణానితత్వధర్మః॥ అత్ర [illegible]
[illegible] తం [illegible] తం నం [illegible] సమవాయికారణాతత్వం [illegible]
[illegible] నాదీనా [illegible] సమవాయికారణాతత్వం [illegible] తథాపి [illegible]
[illegible] కారణత్వం [illegible] తం [illegible] శేష [illegible]

రవృత్తిత్వే జ్ఞానస్య ॥ కి ॥ [illegible] వాం బానవ యం వర్తి [illegible] గవ పూర్వత్తి [illegible]

[illegible]త్ర దేవ స్యాద్ధా పి ప్రష్ణం ॥ యద్ధా యుక్తం ప్రతిబంధకాభావం ॥ త్రితయ వ్యవం నవ్యే

[illegible] ప్రాప్తా ॥ అనవస్థం ప్రతీతి ॥ అనవస్థం ప్రతి పూర్వభావి జ్ఞాతె యత్త్వా

ర్వభావి విజ్ఞానం ॥ అనవస్థం ప్రతి పూర్వవర్తిత్వంగవిశిష్టత్వ వయ నవ్యే

యత్కార్యం ప్రతి పూర్వవర్తి [illegible] తు పరిజ్ఞానం ॥ యన్నవ్యే [illegible] పూర్వతే

తత్కార్య జనకం ప్రతి పూర్వవర్తిత్వం గ్రహీత్వేవయు నవ్యయత్కార్యం ప్రతి

ప్రతి పూర్వవర్తిత్వం [illegible] తత్కారణం ప్రతి తదనన్యథా సిద్ధ [illegible]

[illegible] యద్ధార [illegible] ప్రతి [illegible] సహిష్ణుతం ప్రతి పూ

ర్వవర్తిత్వ వరా [illegible] దసాం [illegible] తత్త్వం [illegible]

[illegible]

శ్రీ ఫలితార్థః ॥ ఇష్టం చేన్నాస్తి విశేషధర్మాణాం దోషధర్మప్రమాణాభావ తా విశేషణం

ద్రవ్యాదిషు అసమవాయికారణత్వం అసమవాయికారణత్వేనాలక్షణం ఉక్తం

త్వం । అభావే సమవాయికారణం అసమవాయికారణం భావం పరం

త్వం త్రితయం ద్వితయం కారణం నిమిత్తకారణం । ఇదానీం తత్ర విధాన సిద్ధత్వ తేషు

రంజితాం పదార్థానాం తదాహ । తేషు తత్ర విధి । ఉత్పత్తి నాశ పూర్వకత్వా వ

నాం దానం వా యం నవి । యత్తత్కర్మ ప్రతికారణానాం పూర్వకత్వేత్తి

నకరణే గణపతి తత్కరణం । ప్రతి తదనాత్ర వనం విధాన సిద్ధం తత్ర

యద్యాపి తత్ప్రతి దండ త్వం । ఉత్పత్తి విధాని దృష్టాంతం

తి । కారణ వర్ణాదయః వాయం నవి । తన్నిష్పాదితం తత్ర ౧౦

సి[illegible] । అతిరిక్తం వేందాపి యద్యపి [illegible] ఆవశ్యక పూర్వభావిన ॥ ఏతేషు

కారణత్వాసిద్ధాః దండత్వాదిక [illegible] పుషు కార్యాదండరూపాది [illegible]

వపేక్షితం । తత్ర [illegible] చక్రభ్రమి [illegible] అన్యథా [illegible]

[illegible] నియత పూర్వవృత్తిత్వ [illegible] సంభవత [illegible] అన్యథాసిద్ధి [illegible]

అత ఏవ వృత్తి [illegible] మహత్త్వం [illegible] అనేక ద్రవ్యవత్త్వం అన్యథాసిద్ధం । తత్

త్రుటి మహత్త్వమవశ్యక్ల్ప్య [illegible] నియత పూర్వవృత్తి । తేన అనేక ద్రవ్యవత్త్వ

త్వమన్యథాసిద్ధం । న చ [illegible] విని [illegible]

[illegible] కారణ [illegible] తే [illegible]

[illegible]

[illegible] నియత పూర్వవృత్తి [illegible]

ష్ట్వం। అతః శబ్దం ప్రతి పూర్వవత్త్రిత్వం। గ్యపి ప్రాప్తవత్స్వం తం ప్రతి జనకత్వం
స్వరూపం। అతః స్మృదనవిధానిత్వం। శబ్దాశ్రయత్వేన తస్య కారణత్వే
తథా నవిధానిష్ఠిరితి చేత్ త్ర్యత్వం చతుః ఇతి గన్ధవాన్ ఆకాశస్య శబ్దస్య సమవా
యికారణత్వేన సమవాయిదశాయాం తు చక్షురాదికం విశేషపదార్థానామేతి
చ ... ధర్మానవిధానిత్వం వాపాజనకం ప్రతి ... జనకం ప్రతి పూర్వవత్త్రిత
ఉపరి ... గన్ధవాన్ ... ద్వారా జనకం ప్రతి పూర్వవత్త్రి
త్వం। గన్ధపి ప్రాప్తవత్స్వం ... ద్వారా ప్రతి పూర్వవత్త్రిత్వం గన్ధవాన్ ...
... ద్వారం ప్రతి తదనవిధానిష్ఠత్వం ...
... పితృతే ... ప్రతి జనకత్వే అనవిధానిష్ఠం ...
... పూర్వవత్త్రిం ... జనక ...

నం విశిష్ట ॥ అనవచ్ఛిన్నత్వ విశిష్ట విభాగవిశిష్టత్వ్యాఖ్యానే చ బలే । అనవచ్ఛిన్నత్వ । విశిష్ట
నత్వ ద్రవ్యాంశే పరమాణ్వాకాశాది నిత్యద్రవ్య విశిష్టత్వం సాధర్మ్యం ।
విశిష్టధర్మః । విశిష్టత్వం సమవాయ ॥ సంబంధిన విశిష్టత్వం సమవాయి విశిష్టత్వమా
త్రం । విశేష్యతయా విశిష్టా వా పి కా లాదౌ విశిష్ట ॥ ఇదానీం ద్రవ్యస్యైవ
విశేష్యస్య సాధర్మ్యం విశిష్టధర్మవత్త్వం ప్రకృతే । విశిష్టా విదీతి । విశిష్టా విదీనాం నా
నాం త్వా ద్రవ్యత్వం గుణ ... గి తా । విశిష్ట ... లం తథా తే ... వవని ... వ
వచ । పరాపరత్వమేవా తత్ తత్ క్రియా వేగా శ్రయా అవి । విల ధి విశిష్టై
వా యుక్త మనసాం త్వ త్వమపరత్వం । మూర్తత్వం క్రియా వేగ వత్వం చ
సాధర్మ్యం । నచ తత్ర ఘటాదావపరత్వమపరత్వం చ నోత్పన్నం తత్రాప్యా
ప్తి రితి వాచ్యం । పరత్వమా నాధికరణ ద్రవ్యత్వావచ్ఛిన్నత్వం తత్ ।
అవచ్ఛిన్న తత్వాప్తే । వరాత్ తత్ [illegible] పర ... పరమాణోరత్వం త ...

[illegible]ప్తిస్సిద్ధకారణాభావాత్తైర్దండాదేః ప్రకారాంతరేణ సంభవే రాసభోనాదానాదిద్ధ
[illegible]తిధా వః। ఎతేషు వి[illegible]। ఎతేష్వేవ [illegible] తత్స్వా। ఎతేషు పంచస్వపంచా[illegible]
న్యధాసిద్ధత్వ ఆవశ్యకత్వ। ఎతేష్వేవ ప్రథమం [illegible] చరితార్థత్వాత్। దండాదిభి
ర్యశ్చరికల్పితో నియతపూర్వవృత్తిః నవ ప్రకారకీ సంభవేదండత్వాదిషు మ[illegible]
నిద్ధం। న చైవం ప్రథమే తేషు। విశిష్టవంకేవలేతి వాచ్యం। దండత్వ సకరాణా
త్వవదండఘటితప్రకారాంతరాయా కల్పనాపేక్షయా లాఘవాత్। ఎవం
[illegible]మపి అనన్యథాసిద్ధత్వం సంభవతి। నను వా [illegible]కారణాత వంధ్రవల్
న్యవేతి ఎజ్జెయం। గుణకర్మవాత్రవక్తిత్త్వజ్జెయం మధ్యావయినవా[illegible]
అనవనా యహేతుత్వం గుణకర్మభిన్నానాం ద్రవ్యాణాం। గుణకర్మసామాన్య
[illegible]వినిశ్చితాదివిశేషోత్పత్తౌ। అభావస్య నవానాం కారణావలిత్తిన[illegible]
[illegible]వంత దర్శనం। పతేన [illegible]దీనాం నవానాం కారణతేవ [illegible]
౨౪

ప్రత్యక్షం ౹ అథవా తత్తత్త్రివిశేషగుణవత్త్వం [illegible] ఖ్యాం తత్త్వం ౹ చత్వారి
స్పర్శవంతి ౹ పృథివ్యప్తేజోవాయూనాం ౹ స్పర్శవత్త్వం ౹ ద్రవ్యారంభకం ౹ [illegible]
[illegible] ద్రవ్యారంభకం ౹ భూః స్తత్పంచ [illegible] కాశశరీరాణాం ౹ అవాంతరపదార్థత్రిక
[illegible] విశేషగుణాయుక్తత్వం పృథివ్యప్తేజోవాయుత్వం చ తత్పంచ ద్రవ్యారంభకం
[illegible] తత్త్వం ౹ [illegible] ప్రత్యక్షం ౹ [illegible] ద్రవ్యవత్త్వం వాయుగాం
నాద్రవ్యాణి మూర్తత్వసంవిషయక్తి తత్త్వాని ౹ ఆకాశాదీనాం మూర్తత్వం
[illegible] విశేషగుణవత్త్వం ౹ ఆకాశస్య బహిరింద్రియగ్రాహ్య విశేషగుణాశ్రయత్వం ౹ ద్రవ్య
[illegible] యథా శబ్దస్య [illegible] దవ్యాపకత్వం తద్వ్యాపకత్వం తదన్య
[illegible] మూర్తత్వం ౹ యథా [illegible] ప్రత్యక్షం పృథివీత్వం ౹ ప్రత్యక్షయోగిత్వం ౹ యో
[illegible] ప్రత్యక్ష [illegible] తద్వితయ ప్రత్యక్షనా [illegible] పాంచత్వం ౹ [illegible]
[illegible] విభువిశేషగుణానాం [illegible] స్వగుణానాం [illegible]
[illegible] నాదికత్వం [illegible] దికం పిండాశ్రయిత్వం [illegible] ద్రవ్యత్వం [illegible]

వక్తృత్వ వక్తవ్యం స్వర్గసేవానాం ద్వికే రణాద్రవలీ తపవాన్యవరిజాంతపంతప స్యవత్త్రి
తత్వ్యాత్ ॥ వైగవదవివిత్రిద్రవలీతవ్యాం వవరిజాం అవంతవం ॥ వ్యాల [illegible] త్ర దిశాం
సరవసతతత్వం వరఃపుంవుభాం త్ ॥ నాం. లాం [illegible] నా త్రదిశాం నర్వగతత్వం. న
రవ వరాత్ర ద్రవ్యసంయోగ ఇత్వం వరవంతు హా [illegible] త్వం జాతివిశేషః ॥ అతరేషాం
నాం శ్రులుపరివరాణా [illegible] త్వం వా ॥ క్షిత్యాదిజలి ॥ క్షితా విదిమంచ భూతానాం చత్వా
రి స్పర్శవంతి పా ॥ క్షితలిప్రజా వా యర్పారా శానరః భూతత్వం తచ్చబహిం
రిం త్రియుగాలయాం విశేషగుణావత్వం అత్రగాలయాం విత్వం పాం కి - రౌ ధృతవిక్షే
గా సవరరాం వయోగవిత్వం తేన జాత్యా షంతి ఇతివృత విక్షే [illegible] ర సాం శ్చ వులి
[illegible] నిత భూనవిషయుత్వా [illegible] త్ ॥ తదవ జాం ఇత్మనినాం వ్యాపి ॥ నవాం త్ర
ప్రతిరాష్ట్ర అవిష్యయారంపాదిమంతి పర వరాణ్ర్వదాం వ [illegible] బాహ్యపి ॥ ॥ త నస్యా
[illegible] వయోగవిత్వాత్ ॥ మహాంతవం క్షేణాకారం ణాంతరాం అగ [illegible]
నాం చై [illegible]

పత్న్యాదిక వరాదాం యులక్షణానమనోదంయాంతే। మరమమమహాంతవరభిక్షాధల్లశ
స్వనాత్సాతి। చతుర్థే క్షేత్రే ద్వితీయాదీనాం నాశాభువవగవరాత్। ద్వితీయే
నాముపితకా తృతీయే తంచక్రం। త్రితీయచక్రేణావతత్రి తవం వావా
చవం। ఇద్వితీయాదిక వరాబాం యులక్షణానవమనేవయరాత్। రరాత్రితిరా
వద్రవతవద్రుత చక్రయెరాం। నినం పృథమాస్తయుం। గంశంశోడవశగవత్రి ధ్వని
రాంనే యంత్రి నేరా ద్రవతం। మంథవవిప్రజసాం గురుతవతతవం ద్రవత్స
వత్సం ప్రతలక్షవిష తయంతవం చతుర్థే। వశిష్ఠాదీనాం బ్రహ్మణసా
లక్షవతేన్నా। ఆశ్లేషానక్షత్రాంపాదివంతెవక। వరానవింతవాచవిం।
తతాలపితెజస్త్రావదినాం తదనంమానాత్। పవంశాయాష్వనితపాం
ద్వికవజలతొంపోంభాగానావం ధవిశిష్వదినార్తాపానవ వరానాత్।

[illegible]జా మైనా వలెనె సర్వపరంజ్ఞానా [illegible]క వంపి కృతజ్ఞా వ్యయంయు సాఖ్యయులు॥ [illegible]
షలపవత్రి కృ[illegible] విశేషగుణవత్వం॥ కృగారకి విశేషగుణవతత్వం జా పెతల [illegible]
[illegible]వాలెదారరూపాది విశేషగుణసౌ సృతవివాశివ పవత్రి తువ్వక్రం॥ [illegible]
[illegible]త వాంవపలెనం యోగాదిక వన్తాతి విశేషతువ్వకం నచరూపాదీనాం కృ
తింయవ్వక్తనొకదాబిన్నశనంబ్ర వా కృగోరక విశేషగుణవతవం కృతావ[illegible]
[illegible]వతావలెత్ర విలతావాజవ్వం॥ చతు[illegible] కృణాతల్త్రి బినాంవ్ల అపలత్రి [illegible]
[illegible]పదివ[illegible]షగుణావతత్వ సలితడర్ఫ [illegible] అపకర్ష బుద్ధి కృణాత్రయుం [illegible]
[illegible] రూపాదా కృనాబవుస్తాయనా [illegible] జ్ఞానవపిత దస్వ్యపదాన॥ [illegible]
[illegible]జ్ఞాననపిబతుంథ కృణావలత్రి [illegible] జ్ఞానే తపగు లితదక [illegible]
తువ్వకం యందారకరా శజీవాత్మనా స్వ ధర్మ [illegible] యం॥ దేవ
[illegible]

ఉసేం[illegible]ర్శః॥ నచ స్నైమిత్రాః శత్రువత్సవం ఖం తోజ్ఞాం బాంధవ్యాన్ భ్రమంతి గాంచన్తిం
స్నైమిత్రాః శత్రువత్సవ మాంనాం ఇక రణా త్రవచ తవ వాంబచ హాతి నుతవ నచవిరక్తి
తత్వాత్ ౹౹ ౹ తాన్నే నేరాంభూరాంత్రవగాంక్షైవి నైష్వ సుణా యెరాంగినం౹ యుధృక్తుంయ
నౌవనాం దర్శనం వైధర్మ్యవిమితరసవ తత్౹ వంధివచ పైజైరాం వాం యేర్వాణాం
తృష్ణాం విశేషగుణౌవత్ర పంహాం దర్శనతంశ్వర్థః॥ యుక్తు మిత్రా మితి౹ యైయుత్వా
వశ్వ వి వరయం బెరాం ధ్రువ ౹తతునకె నాంవి సై కైత్నవిం శివ వాంన వయత్వాత్
వాంపెరాంనణ హైరాంవశ్య త్రైజుసెరాం గుణాం॥ జలత్తిపెత్రి నా భ్రవతాం చతుదశ
వితృవయెరాం॥ వంచగుణాం షడం భిద్ది వంచెరాం గవశాప్వి మగసప్తధ్వవ౹ నబ
శాం దయెరాం పృష్టివెగాం ఖవి నంహా తెరాం వం తంత్రెరాంగుణాం॥౹ సృష్టాం దవ
ష్పత్రెరాం పవెగాం ద్రువతతం త్రైజుసేంగుణాం॥ ఆనృ దయెరాం కృత్రి విగాం ఖ్యాత్వ
ద్రవత్వం చగురుత్వ వకం శరాం వం ర సొప్తి భ్రాన్నేహిరవాం ఇతి ఖవైచత్వం దశ

శచ్ఛదర్శసువర్ణభిన్నత్రిజసి ద్రవత్వత్వవత్వ శ్రుతవిక్షలిషయుత్వం బాహ్వావ్రతి వి
తివాచర్వంధ ద్రవర్తత్వవదవ్రత్త్రిద్రవత్వత్వావచకభ్జాం తిమత్వవిసర్వతివర్తి
త్వాపత్తేః ఘువత్జత్తుప్రభ్వతితిషు దర్తసువర్ణాపాత్తైజసిచద్రవత్వసత్వా
వృత్తిశ్వితావిరకవరూపాయలక్షణాసమవాయింః నచశ్రుతలక్ష్యవిషయత్వం
వరమాణావాదావవార్యత్వమితివాచరంః అతివార్యాప్తెంచరూపాదావిశా
చర్ఖావాకికబాంశ్వష్వశ్రుతలక్ష్యవిషయంవత్త్రిద్రవత్వతవావ్యవజాతి
వంతత్వపచవిపర్తితవాహ్యత్ః ఆత్మనవతివాచ్యత్రిభారణాయుదాక్షృతి
గురుణోద్రవరసవత్తీదవ్యక్తివాష్ట్రైంతిహేరాద్రవః గురుత్వవత్వంచవ్య
ఖిలేజలద్రవ్యాతత్వపర్ణంః నచవ్రాప్తెంద్రియగ్రాహ్యతానాం వాయురూపేరచర్పంక్ష్య
వ్యాప్యగానాంచరసానివంత్వైకింవానావింతివాచ్యంతత్రాపిపఠనైక
ఠాంవిషానాం తదన్యమానాత్మిద్రవ్యవెనామైక్యింత్రైహేద్రవంఃపఠనైకే

తాన్యత్రిత్రిఃఇనిబహాం ఘాం... శాంః డాం భాం వాం డంం ధంఠంఠంవం రాం వ్రీం [illegible] త్రివాం

తాన్యత్రిత్రిః ఇసిబహాం ఘాంః అను వలప్ని న్రవ సుక్త ఋతె వరాం వృష ప వల

చవిం ఇ త తార్పి గం ధ న తాన్యత్ ఇఋను వలభ లి తె ఇ న్రవ్నరాం షాంటాం హాం [illegible] ఇ సం

క ధ మ న వ ఘాం తి క్షన్మా ని గంధ ఋ వల భ లి తె ఇ భస్మ సిరాం షిం డాం ఘాం గాం ఇ సం

ఋ న వ తావ త్ ఇ హాం షాం నొం పాం దాం నరాం టాం దె యం త వం ని ధ వ త యద్రి వల

యద్రి వ వ ధ వం న ఋ న వం త్ర డు పాం డాం నెరాం టాం దె యం వాంవి ప్రిం ఇ డు ప్పా

వ రవ ధ వం న ఋ న వ ఇ ఇ క్షం జ పాం షాం కాం వర వాం

తె ఇ ఖం వ వ టె వ పా ఠ ఛ ధ వం న ఋ నె వ ఇ లక్ష్మిం జ వాం హాం కాం పర వాం

త్రం తత్ ఇ ఖం వ వ ఏ వం పాం త్ర ఇ వాం

స్లాం ఖ వ ఇ వి తాన్యత్ర ఋ న వ హాం షాం నాసాం వి పి వ ఇ కే తవం తఘాం చ త స్యా

పి గం ధ వ తె వ బాం ధరాం ఘాం వక్ష్యనాం నాం రవాం వ క త్రితి ఇ షోక్లనీ వాం ది ఘై దె రాం

జాం తి యయాం రాం పం వ ఇ హాం వి పి వ వ త ర ఖ ఇ గ క్రాం జ ఆ గ ద్ర ర క్ర

క్యం ంాం ఙ్ర ర ర ఋ్య వ వి క్ర్య శా గ క్ర్గా గ్మ ప వె ఇ ర్స్మ ఘ రా ని ప

స్నేహహీనాగంధయుతాః క్షితావేతే చతుర్దశ । సంఖ్యాదిషట్కంపంచ
కం బుద్ధిరిచ్ఛాయత్నోపి చేశ్వరే । బుద్ధ్యాదిషట్కం సంఖ్యాదిపంచకం
భావనాతథా । ధర్మాధర్మౌ గుణాఏతే ఆత్మనః స్యుశ్చతుర్దశ । సంఖ్యా
ది పంచకకాలదిశోశ్శబ్దశ్చ తే చ ఖే । పరాపరత్వసంఖ్యాదిపంచవే
గశ్చమానసే । సాధర్మ్యవైధర్మ్యే నిరూప్య సంప్రతి ప్రతిద్రవ్యం విధివా
దికం నిరూపయతి । తత్ర క్షిత్యాదీనాం । తత్ర క్షితిర్గంధహేతుర్నా
నారూపవతీమతా । షడ్విధస్తు రసస్తత్ర గంధస్తు ద్వివిధో మతః । గంధ
హేతురితి । గంధసమవాయికారణమిత్యర్థః । యద్యపి గంధవత్వమా
త్రం లక్షణముచితం । తథాపి పృథివీత్వజాతౌ ప్రమాణోపన్యాసాయే
దం । తదవచ్ఛేదకసిద్ధ్యం । తథాహి పృథివీత్వం గంధసమవాయిత్వా
వచ్ఛేదకతయా ఉపాధిర్వా ఇత్యాది ధ్వంసగంధత్వావచ్ఛిన్నసాక్షాత్కా

భవతవంలక్షణం॥ ద్వైవిధ్యంచ ద్వైంకుం॥ సౌరభాసౌరభభేదేన॥ స్పర్శస్త్రసాంచ్
స్త్రవిధోయాహం శీతవోష్ణానుష్ణాశీతపాకజః॥ తసాం॥ పృథివ్యాం॥ అనుష్ణాశీత
స్పర్శవత్త్వంవాయోవత్తత ఇతి [illegible] క్రియాపాకజ ఇతి ఇత్థంచ పృథివ్యాం॥ స్ప
ర్శః॥ అనుష్ణాశీతస్పర్శ ఇతి జ్ఞాపనార్థం॥ తదుక్తం పాకజస్పర్శవత్త్వమా
త్రం లక్షణం॥ రుచదపి పాకజస్పర్శవ [illegible] దానాస్తి తథాపి పాకజస్ప
[illegible] ర్శవత్త్వప్రత్యేకత్వవాంశ పృథిజాతిమత్వసౌవివక్షితత్వాత్ [illegible]
నిత్యానిత్యభేదద్విధా నిత్యాని సాంశ దణులక్షణా॥ అనిత్యాని
త్వంతదన్యాని సాంశ్రిత్యావయవయోగీని హంద్విధాని నిత్యానిత్యాని
చలవర్ధః॥ స్థిరవనిత్యావయవ [illegible] వయవవతీతవర్ధః॥ సావయవ
వినికంవనికం వహానం [illegible] రమాణుం పుంజైకేవోవవత్త్రికః॥ నచ వరమా

కవశేషణానాం జాతియువిరోధసంభవాత్ ॥ తత్ర నానారూపం యత్రాస్తి
త్వస్యం తతత్రవావిప్రితి చెన్న ॥ రూపద్వయం పద్వయోత్పత్తిప్రభవతాహ్వావావవ
జాతిమత్త్వాత్ ॥ రూపనాశే పదవిపత్తిప్రసంగాత్ ఏవం పాకజాతిమత్త్వానవవి
వక్షితత్వాత్ ॥ విశిష్టైకనయో పలీధపర [illegible] నే రూపసాక్షసవిరూ
పాంతరే సత్త్వాత్ ॥ నాశ్రయానయేకుంపారోపాదపి తత్సత్త్వాల్లక్షణసమన్వ
౧౨ యః ॥ షడ్విధ ఇతి షడ్విధస్సు రసస్తత్ర గంధస్తు ద్వివిధో మతః ॥ మధు
రకటుకషాయామ్లభేదేన షడ్విధరసవత్త్వం పల్లేధివాశ్రమేవ ॥ బహుతంధర
సురభ్యవత్తాలవివూరసపద్రసదద్వయం పదోత్పత్తిప్రసంగేవాపపబజాత్రి
మత్త్వసురసనాశపదపత్తిప్రసంగేవావరసజాతిమత్త్వానపెక్షి
తత్వాత్ ॥ గంధస్తు ద్వివిధ ఇతి సుస్థితిమాత్రం కేవలం ప్రథమ ॥

ణాం రానా మతేంద్రియతైవ న ఘటాదేరపి తేంద్రియతాపత్తిరితి వా
చ్యం॥ ఏకస్య పరమాణోరప్రత్యక్షత్వేపి తత్సమూహస్య ప్రత్య
క్షత్వాత్॥ యథా ఏకకేశస్య దూరే అప్రత్యక్షత్వేపి తత్సమూహ
స్య ప్రత్యక్షత్వం న చ ఏకస్య సిద్ధాన్తే ● ఘట ఇతి బుద్ధిరనుపపత్తిరితి వా
చ్యం॥ ఏకైకరామపరిణద్ధ సర్వతః శరీరత్వదుపపత్తేః॥ మైవం పరమాణో
రతీంద్రి● యత్వేన తత్సమూహస్య ప్రత్యక్షత్వాయోగాత్॥ దూరారక్షి
స్థికేశస్య నాతీంద్రియస్సంనిధానే తస్యైవ ప్రత్యక్షవిషయత్వాత్॥ నచ
త్ర[illegible]నేంద్రియశరీరాన పరమాణుపుంజస్యాల్పత్వేన ప్ర[illegible]త్యక్షత్వేన
యోగ ఇతి వాచ్యం॥ అదర్శేశస్యసర్వదేశాంశుసోపాదానత్వాపత్తేః॥ శర్వధాం

చక్షురూపాద్యదినం తతా కదాచిద్దళిశలితవ్రసంగాత్ ॥ నచ అతితవ్రతి
లాదాంశథమదళిశలిదళానసంతత్రైః దళిశలిదళానెరాత్పత్రిరితివాచ్యం
తత్ప్రత్యదంపాంలిభిః దళిశలిదళానావయాత్తైకివ దళిశలిదళానెరాత్పత్రెర
భుంలినగవరాత్ ॥ శదమ దళిశలినదళిశాలికేన దళిశలిత్రసకేణోరాత్పత్తిరితి
వాచ్యం ॥ యుత్తేరాః వయుం దళిశలితవిశుదళిశలితవం వాః నచిత్వవభావ
దాచక్షుపేంః వరంతువకూతైర్వ్యదర్శాత గారణానముదాయపశాద్వ
శలిత్వాం ॥ తదభా [illegible] చాదళిశలిత్వం తథాచత్ర నళిణోరాముత్పా
హంతాపిదళిశలిత్వా [illegible] దుద్ర్యణుకాంవేస్యదభా [illegible] వాత్ ॥ నహీంతవక్ష
త్రివేదం సంభవతిపరమాణో ౯ మేవాత్సూభావాత్ ॥ ఇత్యదభావ
యువిసిద్ధౌ త్రేషాంముత్పాదవినాశయోః శ్రుత్యక్షసిద్ధత్వాదనిత్యత్వం॥
తేషాం మవయవధారాయాం ॥ అనంతత్వమెరుసర్షపయోరపిసాంయా

ప్రసంగః॥ అతః కృత్వా చ దివిశేషావేరావాం చ శ్రీః ॥ యత్రైతు విశ్రాంతం త
స్యాం నిరవయవత్వేఽనవస్థాభావే కార్యోత్పత్తిప్రసంగః ॥ ౧ అతః కిం న
నిరవయవత్వం యథా మహత్త్వపరిమాణానాం తారతమ్యం గగనాదౌ విశ్రాంత
త్వమేవమణుపరిమాణానాం తారతమ్యం పరమాణౌ విశ్రాంతం విశేషాణాం తథాచ
సిద్ధేతి తస్య పరమాణూనాం తత్ర సిద్ధిః ॥ నను చ త్రసరేణావేవ విశ్రామోఽస్త్వితి
వాచ్యం త్రసరేణోః సావయవత్వాత్ ॥ చాక్షుషద్రవ్యత్వాత్ ఘటవ
దిత్యనుమానేన తదవయవసిద్ధౌ త్రసరేణోరవయవస్యావయవాః ౧౯
మహదవయవత్వాత్ కపాలవదిత్యనుమానేన తదవయవసిద్ధిః ॥ ౨
న చేదం ప్రయోజకం అవయవత్వం మహత్త్వం ప్రత్యనేకద్రవ్యవత్త్వమేవ
తత్ప్రయోజకమితి చేదత్ర వేణా తదవయవసిద్ధిరితి వాచ్యం

అనవస్థాఖం॰ యేనతపనిష్ఠైః॰ ప్రసాద త్రిధాభవేద్దేహ ఇంద్రియం విష
యస్తథా॥ సాంఖ్యాం శ్యారూపా వ్యాధివి త్రివిధా॥ శరీరేంద్రియ విషయంఠం
ఖేదాం దితల్యర్థః॥ తత్ర దేహమదాహరతి॥ యోనిజేతి॥ యోని
జాదిభవేద్దేహ ఇంద్రియం ఘ్రాణా లక్షణం॥ యోనిజమయో
నిజం చేతల్యర్థః॥ యోనిజమపి ద్వివిధం జరాయుజమండజం చేతి
జరాంతయుజం మండజం చేతి॥ జరాయుజం మనుష్యాదీనాం అండజం పక్ష్యాది
నాం॥ అయోనిజమపి ద్వివిధం స్వేదజోద్భిజ్జాభిదర్శమిత్య॥ స్వేదజాః క్రిమి
దంశాదయః॥ నారకీణాం శరీరమప్యయోనిజం॥ నచ మనుష్యాదీనాం పాంచభౌ
వత్వ్యేకం వారానమితిచేన్నాంచేవ॥ గంధాదిమత్వస్త్రైరప్రమాణాత్వాత్॥ ఏచకేదో
ష్మాదేరప్యలం భూరాదావవెత్యాద్దికమపి సాంఖ్యేత॥ ఇత్థం చేవం॥ తత్రాపి
జలతవవత్యఖిలేతావదీనాం సాంకేరచప్రసంగాత్ [illegible] తపి ఃజలతో

దికమొవాస్తు॥ తుతొం ధ్రీతవ్యతి వాచలం॥ దాదిం. రాంగా శెషిం కలెరతెవ
ప్రతలబిజ్ఞాం ఽ॥ గంధా దురువలక్ష్యై కృత్యలి ఉతి తలనిష్ఠేః॥ త్రెరవొం ధిక దశలెద
చలాదీనాంగ్ మి త్రాం కణా తవంటొ ధలిం॥ ప్రలధివిత్వా రాహం కరవత్ర
సంగాంఽ॥ కంతు చెష్టు వృందు తవం వరత్వాదీనాం తుతి చెష్టవృ లుండా దాని కృ వాల్లువ్రః॥
౧౦ శవలక్కాదెః శఠర తెవకం పూరయుతి వాచలం౹ ప్రతి దాలిఖ్యిక వా యయుసంబ ధన్లై
పత్రుపూనాత్వాత్౹ తత్ర్ర వరిందగారమి తివాచలం౹ ప్రకృ న్నా సంబొపేంనాం దినా
తదుష్టు యోగాపి౹ యదా పాస్త్రా శతర తవక్ర్రు వపరొరాం న్రితదా అంతాం వచ
యవతెవనత్ ఎఎకె పత్నె యువింఖ శవయత్ర శలిక చెష్టుకజాంతా తజాలవాం వృ
అత్రిదా చరలాతాందర్శనె మూంరా భూవాం ఽ॥ यचेछावदंस्यावयववृत्तित्वव्यत्वव्य
व्यजातिमत्वस्यविवक्षितत्वात्स्य विवक्षितत्वात्॥ अंस्यावयवमात्रव

द्रव्यत्वव्याप्यजातिमत्त्वस्य विवक्षितत्वात् ॥ मानुषत्वे चैत्रत्वादिकमादा
य लक्षणसमन्वयः ॥ न च नृसिंहशरीरे कथं लक्षणसमन्वयः ॥ नृसिंहश
रीरस्य एकव्यक्तिवृत्तितया जातित्वाभावात् ॥ उच्यते जलीय्यतैजसशरीरे
वृत्तितयादेवत्वस्य जातित्वाभावात् कल्पभेदेन नृसिंहशरीरस्य ना
नात्वेन नृसिंहत्वजात्या लक्षणसमन्वयात् ॥ इंद्रियमिति घ्राणेंद्रिय
स्य पार्थिवत्वं कथमिति चेदित्थं ॥ घ्राणेंद्रियं पार्थिवं रूपादिषु मध्ये
गंधस्यैवाभिव्यंजकत्वात् कुंकुमगंधाभिव्यंजकगोघृतवत् दृ [illegible] दृष्टांते गं स्वी
यरूपाभिव्यंजकत्वादसिद्धिरिति वाच्यं ॥ परकीयरूपाद्यव्यंजकत्वस्य तदर्थ
त्वात् ॥ न च नवशरावगतगंधव्यंजकजले अनैकांतिकमिति वाच्यं ॥ न

తస్య వస్తుస్వభావ వ్యంజకత్వాత్ యద్వా ప్రవర్తేయొ విషయం ఉపాయ ... వక్త
సురభి ఘ్రాణ నిర్దోష ప్రాంతత్వాత్ ఇదం చక్షుర్ శ్రోత్రేంద్రియస్య సంనికర్షప్రాశస్త్య
గంధమాత్ర వ్యంజకత్వాత్ తత్ర ఘ్రాణ బాహ్యయితివాచ్యం ఇదం వ్యతిరిక్త వశేషణాత్ ఇ
౨౧ విషయోద్వ్యంజకాత్వం కారణం ఇత్యుపపద్యతే ... ఇతి ... అవశిష్టం ... విషయం ...
రస మద్ధ్యవ్యక్తి ధర్మం యచ్చ కారణం యద్దర్శనాధీనం తత్ర మన భాగ సాధనం సాధ్యత్వం పరయ
వ్యంజకయత్వ ... ప్రయోజనం ... వికారస్య అవచ్ఛిన్నత్వాత్ ... ఇదం ... ప్రత్యక్షం
తం సర్వమాత్ర విషయ [illegible] భవతి ॥ శ్రోత్రేంద్రియం విషయత్వే విప్రకారాం తత్ర ఉపనాయకః ॥ ఇత్యుపలబ్ధి
త్రైవిధ్యం ॥ జలం శరీరం యత్ ... యితి ఘ్రాణ రసన స్పర్శ ... జలం మధురశీతల
స్నేహనము ... తావత్ ... ఇతి ... యు ... ప్రా
... ఇతి ... తయా నకారత్వాత్ ... ॥ తత్ర జలశ్య స్నేహత్వం తథా
ధర్మం ॥ అత ఏవ పరమాణౌ జలత్వం నసాధ్యతే ॥ తత్ర జలస్య స్నేహ భావాత్ తస్య ...

పవరూపపరిణామవత్త్వప్రశావకత్వం భావనీయమాత్ ॥ ఇతి చేన్న ॥ జలవిన్నిరూపసమవాయికారణ
తావచ్ఛేదకతయా జనవజలత్వజాతిసిద్ధిశ్చ తదవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వం రూపం జలత్వజా
తిసిద్ధిః ॥ శుక్లరూపమేవ జలనల దర్శయితుం వయుక్తం వర్ణాశ్వస్వర్ణయిత్రి ॥ తం శుక్లరూపవత్త్వం
లక్షణం ॥ అథవా నైమిత్తికద్రవత్వవదవలత్రిం రూపవదవృత్తిం ద్రవత్వవసాక్షాద్వావ్యజా
తీయ జాతిమత్త్వం ॥ అథాసవరశుక్లేతరరూపం అనవధారాధికరణరూపవదవృత్తి
వత్త్వవాంల వల్ జాతిమత్త్వం తదర్థః ॥ రసస్పర్శాద్యపి ॥ జలసలమధుర ఏవ రసః శీతవ
రసస్పర్శః ॥ చిత్ర వదవవృత్తిః రసవదవలత్రిః ద్రవలత్వవాంల వల్ జాతిమత్వసర్వవివక్షిత
త్వాత్ ॥ తెరశకరరాదిజాతివాంభావ్యిః ॥ కపి జలవరాధూలిక వరాసంకపిం ప్రతీతేః
౧౧ కేరాంవిర నస్పృతలనుభూరాం లంశి తైక్ష్రదనాంరికె వజవెమూం పురెవ ~~[illegible]~~ తుమలభ్య
త్రైవెతివాంచత ॥ తనవితశ్రయోంపాంథిత్వాత్ ఇఅనవిధాం జింతరరసంధాం అభ్యాదులివలక్
ఆర్ష్ణతావధిరమపిశాంభిదిత్వచెన్న ॥ పాంశితకాంలిధిజ్క్ష్ణా నవిజలరసవశంజకతావత్ ॥ ఇబ
పాంశితకాం వినుజలాంశ్మ్న సంయోగాంత్ రసంతరం ॥ తపత్రిరతివాంజవిం ॥ కల్పనాంగాంశ

వంతి॥ పృథివీత్వనలిలివాస్నాదిజనకతావచ్ఛేదకత్వస్యాం జలత్వజాతేః జలేనాస్మాదికం ఆశ్రం॥
పాధికతథాం ప్రతీతేః॥ ఏవంజనయిత్రీ తేనస్వర్ణజనకతావచ్ఛేదకం జనయిజలత్వం॥ తదవచ్ఛిన్నజనకతావచ్ఛే
దకం జలత్వం బాధకం॥ పృథ్వీ పృథివ్యాం దనాక్షా శైత్యైరాలిలబ్ధింతదవచ్ఛిన్నత్రిశీతస్పర్శ ~~చజలాల~~ లిలస్సైలీన
త్రిజన్యస్సంయోగాజ్జవె [illegible] పృథివీప్రతీతిస్సు॥ ఆశ్రయోపాధికే ~~జలాంచి~~ స్పృత్తైలే॥ శీత్రవంశా
సంభవాత్ స్నిగ్ధరూపత్రిత్రితి॥ పృథ్వితాం జాంపితేదం తదవచ్ఛిన్నజలస్థైలీకస్నేహం॥ జలత్వస్నైహ
వచ్ఛేదస్నిగ్ధహానసమవాయికారణతావచ్ఛేదకత్వాద్గత్రేనజలఎవస్నేహం ఇతిమంతవ్యం॥ ప్రశ్నతే వయింతి
సాంసి జ్ఞానవముదాహృతం॥ సాంసిద్ధిక ప్రవృత్తపంజాతివిశేషః॥ ప్రత్యక్ష నిదర్శనం॥ ~~దృష్టాంత~~ జనకతా
వచ్ఛేదకంతద్రవత్వైవాదావపిజలస్యైవదవత్వవత్వం స్వరూపప్రకాశనాన్యాం స్వాభావికం లలితమతిన
త్వంతు॥ శైత్యంతరితలితాదివన్ఛా రవివత్ ॥ వలభివాలయిత్రితలధరం॥ తథాపి
జలందివవిధం తలమనితేలాంబపరిమాణాం రూపం దవిలనాకాండ
కంసరవమనితలాం లలావేలా వసవలవతంజ ప్రశ్నోత్రీలంవంచత్రినిధా॥ సకలాం

విషయభేదాత్॥ అత్రాపి విశేషః స్మ పూర్వవత్ దేహస్యాయోనిజత్వం॥ అయోని
జమేవేత్యర్థః॥ జలీయశరీరమయోనిజం వరుణలోకే ప్రసిద్ధం॥ ఇంద్రియం రసనమి
తి॥ జలీయమేవేత్యర్థః॥ తద్ధి రసనం జలీయం॥ గంధాద్యవ్యంజకత్వే సతి వన
తి॥ రసవ్యంజకత్వాత్॥ రసనేంద్రియస్య శబ్దాద్యగ్రాహకాణాం తు జలీయత్వమితి శేషః॥ ఇం
ద్రియం॥ విషయం దర్శయతి సింధుహిమాది విరోధయోరాపత్తేః॥ సింధుః సముద్రాదిః॥
హిమం తుషారః॥ ఆదిపదాత్ సరిత్సారాః ఔపరిష్ట్రవాః॥ ననుశీతస్పర్శవత్యః॥
నత్వావత్త్వాదీర్ఘవత్వమితి వాంజలీయం॥ ఉష్ణత్వం విశేషరూపః॥ తయోః జలత్వస్య ప్రత్య
క్షసిద్ధత్వాత్॥ యద్రవత్వం యద్రవత్వం చ ప్రత్యక్షం॥ స్ఫటికం తత్ర దంపాదాం సౌరాణాం
ప్రయమితి వారిప్రభృతి జలీయం పదం నాశం జలత్వసిద్ధౌ అదృష్టవిశేషేణ ద్రవత్వ
ప్రతిబంధాత్॥ కరకాయాం కాఠిన్యప్రతీతిః సర్వభ్రాంతిరిత్యాహ ఘృతేజసాం నిరూపణం

యతి నమశ్శేయ అష్ఫుస్ప్రజసస్రివతి । స్పర్శేయ అష్ఫుస్ప్రజసస్ప్ర సాంబదూలువం శ్యక్ భాస్కరం ౧౫
అష్టుత వం వృశ్శేని షష్ఠం జాతి విశేషం ౧౧ దవష్ఠిన్న జనకేతా వష్టైదే కే తయోం తె జనవ
జాంతి సిద్ధిః ॥ తనలవ కరమాఖ్యుతవతిం తవం జలతవ నైవ్యానుసంధియం ౧౪ అష్ఫు
నవశ్శేవత వం చంద్ర కిరణా దావ వాలవ్య మితివాచ శ్యం ౧౪ తతాల వులవ్యా నవశే
సతాంవతే ॥ కింతుతదంతః కపాతి జలస్పర్శే నాంవ్యయం కే ౧౫ ఏవంశ్చ కిరణాదౌ అభి
చవాంక్షే శత్రుషాంధాం అనం దృష్టి తత్వాద గ్రహాః ॥ సాంబదూలువం శుక్లభాం సవశమితి
వై శాంవనారవేం కతేకిరణాం చూబహ్మం ధనవరూం పెనా భిభవాం చ్యుక్లరూం వంగ్ర
హాం ॥ నను తదూలు వాం గ్రహం ధర్మ్యత్రం పిబం కష్టిమతవం న సాంబ ధి తిచెన్ని ౧౪ అశ్రు
తయలరూపేణా దక్షిణాం పిగ్రహం సంభవాం తే ౧౪ శం ఖసేవవివి త్రాపీ చివమ్ని ౧౪ వష్టి
సృత్రశుక్ల [illegible] రూంవంనాం భిభూంతం కింతు తదయులంశుక్లరూంవ మభిభూతమితవ శై

త్రైయుత్రిక ద్రవ్యత్వం తేష్వతి॥ సువర్ణరజత ప్రతిజనితత్సత్వత్ త్రైయుత్రిక ద్రవ్యత్వవత్త్వం
దహనాందాం వవాళీవ్యం॥ ప్రథితాంబాం వతీవం చత్రుమిషిం ఖం జలం॥ తులవిత్వవలవత్రి
త్రైయుత్రిక ద్రవ్యతవవేద్యవలత్రిజాంతిమతవనలి యవత్త్విత త్వాత్॥ నిత్యలవాం ఐచవృ
రవవత్ జలస్నైవ్వేతవధర్మ్యత్వాత్ ఘాం పాం తదివవిధం నిత్యలపుపిత్వం చేశతలంవరషా
గురుత్వం త్వ॥ అత్రలంత ద్రవ్యల్గాబ్రువయవచ తత్పుత్రియ ధం శీలం ద్రియయవయ బిదాంత్
శలీరవం యోనిజయొవత్వం నవా రత్నిలెవాః స్త్రే ప్రసిద్ధిః॥ అత్రయోం విశేషన్తు వా పం॥
౦౦౦ త్రియం లోస్త్రైయుత్రిః॥ సుచేష్టృ ష్కైన్త్రి జసతేయాకిం వరాన్ విం తిబెత్తు॥ చక్షుశ్శైత్రిజన
వరక్తేయవిష్ణుత్వార్ దవీతీవిం జలత్వవన తివరక్తేయంలిరూపవిలిం జక షం వచ్
ప్రతీవవత్॥ పృథివ్యపసలి నిత్యయలోస్పర్శ వల౦ జకత్వాదాదలం వరక్తయెలవతి
నీవయవరూపవలం జత తాయదివత్రియత్వం వరేక్తయెలతి॥ అద్రవ్యం అదవం వరక్ష
త్రైడెయం॥ ప్రదపత్రజ్ఞాయం కలప్తైం తవసంబంధవాత్॥ పృథిమకరూం వ

శివాలంబ్యా భిచారవారణాయ ద్వితియాల్యం పరత్వేయెతిదెయమెవచక్షుష్కం
షైర్ వళిభిబాంశవారణాయద్రవలిత్వవింవిశేషణాండె యం॥ విషయం దర్శయతి॥
చక్రంసవర్ణాదివిషయోయుతం॥ ఇతి సవసువర్ణాసలిత్రైజనతైవ కింమానమితి
చెన్న॥ సువర్ణాంత్రైజనస్య అనతిప్రతిబంధకే ఇతి లింతానలసంయోగజనకనాశా
అప్రతియోగిద్రవత్వాధికరణాతావత్॥ యన్నైవం తన్నైవం యథా శలభాదౌ॥ బాప్ర
యో బికం వలధివద్రవిత్వవసలిఅగ్నిసంయోగనాశ్యత్వే వరయమాత్॥ సంశీతవంగ
లంతాం వత్రీయనవరితదాన్యంద్రవత్వవత్తావిత్॥ తత్ర వళిభిబార ఇతి చెన్న జలమధ్య
సువర్ణస్యాదవత్॥ తసాంబద్రవత్వావత్॥ పరేతం వేవ వంగురుతావత్రీయసవర అ
తాగ్నిసంయోగవిరతాపపరావలత్వదర్శనాత్॥ తత్ప్రతిబంధకం విజాతీయలిద్రవద్రవ
సంయుక్తత్వం కల్పలితె॥ తథాహి॥ అతలింతాగ్నిసంయోగవతిమగురుతావత్రీయః రూపపర
త్ర వలత్రిప్రతిబంధకద్రవద్రవాలంతరసంయోగ కై॥ అతలింతానలసంయోగసతలాపి పూ

౨౪

రూపవిజాతీయస్య రూపాసమానాధికరణత్వాత్॥ జలమధ్యస్థస్ఫటికే తదుపలబ్ధేః॥ తేన స్వపృథివీజలజ్ఞా
న్యస్య సితత్వేన ప్రతీయమానాత్॥ వాయుం నిరూపయతి॥ అపాకజేతి॥ అపాకజానుష్ణాశీతస్పర్శ
వత్త్వమత్ర॥ తిర్యగ్గమనస్వభావానామేషాం జ్ఞేయః స్పర్శాదిలింగకః॥ అనుష్ణాశీతస్పర్శస్య పృథివ్యాదివృ
త్తిత్వేన తద్వారణాయ అపాకజేతి॥ అపాకజస్పర్శస్య జలాదావపి సత్త్వాత్తదుక్తం అనుష్ణాశీతేతి
విజాతీయత్వేన వాయోః విజాతీయస్పర్శాదర్శనాత్॥ తద్వ్యావృత్తా వ్యాప్యజాతిమత్త్వం వాయుత్వమి
తి భావః॥ ఏషః వాయుః స్పర్శాదిలింగకః॥ వాయుర్హి స్పర్శశబ్దధృతికంపైర్లింగై
ర్గమ్యతే॥ విజాతీయస్పర్శేన విలక్షణశబ్దేన తృణాదీనాం ధృత్యా శాఖాదీనాం
కంపేన చ వాయోరనుమానాత్॥ అద్యాపి వాయోః ప్రత్యక్షత్వం నవ్యాః ప్రాహుః॥ ప్రత్యక్షే వు
రూపవత్త్వమప్రయోజకం వాయుం ప్రత్యక్షం మన్యన్తే॥ తథాహి వాయుం విభజతే
నిత్యో నిత్యశ్చ తేజోవద్విభాగః॥ అనిత్యో ద్వివిధః॥ అవయవినస్త్రిధా
శరీరేన్ద్రియవిషయభేదాత్॥ తత్ర శరీరం యోగిజం తథా విశేషాద్యైః
శరీరాణాం ప్రాణో నామ తత్ప్రాణం భగవత్త్వాదుపలభ్య జలాదీనాం చాలనాత్

క్షత్రియత్వాదిర్ధర్మ ఇతి అత్రాయం విశేషః స్పర్శాహాదేశ్చాంశవ్యేతి। శరీరగతాద్వాకరం
స్పర్శనగతాద్వాకరం తత్వక్॥ తచ్చ వాయవీయలింగరూపా [illegible] షం సంచసముద్భవ
వాభిభవలింగజనకత్వాత్॥ అంగసంగసలిలశైత్యాభిభవలింగజనకపవనవత్
స్త్రమహావాంతఃసంవరణత్వాత్ విషయో మతః॥ ఆదలవిఅనితహావాయుః చతుర్వి
ధః॥ చాతుర్విధ్యం ప్రాణాదీనాం ముతుల్యత్వపరాకః॥ తథా అత్రత్రైవిధ్యం శాఖావాత
ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానాదినానాత్వసద్భావ [illegible] ముఖనిర్గమనాదిక్రియాభేదా
చ్చ ప్రాణాపానాదిసంజ్ఞాం లభతే। ఆకాశం నిరూపయతి। ఆకాశస్య తు విజ్ఞేయః శ
బ్దాదివైశేషికగుణానాం॥ ఆకాశకాలదిశాం ఏకైకత్వాదపరజాత్యభావే తత్పదార్థత్వాదికం న
జాతిః॥ ఆకాశత్వం శబ్దాశ్రయత్వం వైశేషిక ఇతి శబ్దసంతానవిశేషగుణాంతర
లవత్వాదాత్వేకత్వే అత్రైవ ప్రమాణమపిదర్శితం భవతి। తథా హి శబ్దో గుణః
చక్షురగ్రాహ్య జాతిమత్వాత్ ... ౧౫ ౧౧

శబ్దః క్రమశ ఏవ మవైతః ఘుణాత్వాదూరవవత్నిత్వేను వహానేకద్రవ్యసమవేతత్వసిద్ధేః॥ శ
బ్దాదిస్పర్శాంతవదివిశేషగుణాః అగ్నిసంయోగా [illegible] యికారణకత్వాభావవత్త్వే అకారణ
గుణపూర్వకప్రత్యక్షవిషయతత్వాత్ అనుద్భూతజలపరమాణురూపాదౌ వ్యభిచారవారణా
య పాకజరూపాదౌ వ్యభిచారవారణాయ అగ్నిసంయోగాసమవాయికారణకత్వా
భావవత్త్వేనేతి। పరమాణురూపాదౌ వ్యభిచారవారణాయ అకారణగుణపూర్వకేతి।
కతిత్వాలమానసం గుణాః। విశేషగుణాత్ తావత్కావ్య విశేషగుణాః బహిరింద్రియయోగ్య
త్వాత్। యత్ర శబ్దాదిశబ్దాంతాః [illegible] నానాకాః [illegible] వాయ
వయవేషు నానాశబ్దక్రమేణ వాయ్వాకాశగుణపూర్వకః శబ్దలత్వాదపత్వా
దివాచకం। అయమపి ద్రవ్యభావితేజోవాయ్వాది విశేషగుణాభావాత్। తత్ర
శరీరస్య విషయతాభావాత్। ఇంద్రియం ఇంద్రియత్వం ఇంద్రియమితి ఇంద్రి
యం [illegible] [illegible] పావకత్వాత్ [illegible] శాస్త్ర [illegible] నిదం నే

త్రుంతువురుషచ్ఛేదాద్భిన్నం॥ కథమాకాశం సాంశమితి తత్రత్యాహ. ఏకత్వం సర్వపదం ఛేరా జాతి
ఆకాశః ఏకత్వం సర్వపదం ఛేదం ఛేదాద్భిన్నం(శ్రీ)త్వం చ భవతి తత్ర దృష్టః కాలం నిరూపయతి
जन्यानां जनकः कालो जगतामाश्रयो मतः । तत्र प्रमाणं दर्शयन्तु माह
జగతామాశ్రయో మత ఇతి ఇదానీం ఘటః ఇదానీం ఘటః ఇత్యాదిప్రతీతిః యదా
సూర్యపరిస్పందాదికం విషయీకరోతి॥ తదా సూర్యపరిస్పందాదినా ఘటాదేః సం
బంధాభావాదన్యసంయోగాదికం చ భవతీతి కాల ఏవ సంబంధఘటకః॥ కల్ప్యత ఇ
ఇత్థం చ తస్యాశ్రయత్వం సమ్యక్ ప్రమాణాంతరం దర్శయతి పరాపరేతి పరా
పరత్వధీహేతుః క్షణాదిః స్యాదుపాధితః॥ తద్బుద్ధేరసాధారణకారణం ఇయత్ర
[redacted]కాలైవపరత్వాపరత్వయోః అసమవాయికారణం సంయోగాశ్రయో
యో వా ఘటాదౌ తత్కాలః కల్ప్యత ఇति भावः॥ नन्वेकस्य कालस्य सिद्धौ क्षणमासादि वे
వహారః సాంశదితశాధ్యక్షణాదిని కాలస్యైవ కోపాధిభేదాదిచేదాత్ క్షణాదివ్యవహార
౧౬

విషయః॥ ఉపాధిసత్త్వ సవజనళతి భాగప్రాగభావావచ్ఛిన్న కర్మపూర్వసంయోగావ
చ్ఛిన్నవిభాగో వా పూర్వసంయోగనాశావచ్ఛిన్నవిభాగో వా ఉత్తరసంయోగా
వచ్ఛిన్నకర్మ వా॥ నచోత్తరసంయోగానంతరం క్షణావవవహారాణాం సంభవతి తివా
చ్యం కర్మాంతరస్య తాదృశత్వాదితి మహాప్రళయక్షణాదివ్యవహారాయ ద్వయస్మృతేః తరా
అవాయత్ర ధ్వంసప్రోపపాదనీయమితి — దిశ్యం నిరూపయతి దూరా
త్వే తి. దూరాంతికాది ధీహేతౌ కేరాసితాం వదీనుచ్యతే. దూరత్వవమం తికత్వే
చ పరాపరత్వ వరత్వంచ బోధ్యం. తద్బుద్ధేరసాధారణం బీజం దిగ్వప్రైకి
కపరత్వాపరత్వయోరసమవాయికారణానం [illegible] యోగాశ్రయ తయ
దిక్కైర్ధృతికోభాగః ననువేకైవ దిక్ యది [illegible] ప్రాబాచ్యాదివ్యవహార [illegible]
త్వం ఉపపదనామితశ్చేత్తత్రాహ ఉపాధీతి ఉపాధిభేదాద్రూపాప్రాచ్యాదివ:

వపూర్వభాక్ ॥ యత్పురుషస్య అవయవనిపాతాదిక్ తత్పురుషస్యైవ సంప్రతీచ ॥ ఏవం లిఙ్గ
శరీరస్యాపి పాతాదిక్ ప్రతీత తత్పురుషీయశరీరనిపాతాదిక్ జీవే తదవశ్యపాతాదిక్ష్వ
శీష్టౌ శరీరవ్యాప్య వ్యాపారాణామేకాధికరణత్వ నియమాత్ ॥ అత్రాపి
నిరావయవత్వాత్ ఇన్ద్రియాదేర్ధర్మిత్వాత్ ॥ తత్త్వతః సుఖదుఃఖాదిసమవాయి
కారణత్వాచ్చైతన్యాధికరణతయా సిద్ధత్వాత్ ఇన్ద్రియాదీనాం జాతి ... ఏవమదృష్టాదిరూ
పకారణాభావాచ్చ సుఖదుఃఖాద్యనుత్పత్తిః ॥ శరీరస్య నిరవయవత్వేన చేతన
త్వాత్ కార్యత్వాభావనియమాత్ ॥ ఇతరసావయవత్వాత్ ॥ అపరం తు ఇన్ద్రియాణాం
తత్తత్ప్రమాణాభావాత్ ॥ చక్షురాదీనాం ప్రత్యక్షాభావాత్ ॥ జ్ఞానేన్ద్రియా
ణాం చైతన్యాభావః ఇన్ద్రియాదేః [illegible]
క్రియాణాం శరీరసంబంధతయా చైతన్యసంపాదకః యద్వా ... సాం
౨౨

అహంమనుష్యాదిప్రత్యయవిషయత్వమస్త్యేవ తథాపి చిత్ప్రత్యక్షప్రతిప్రథమత ఏవ
శరీరాదిభిన్నప్రత్యగాత్మత్వాగోచర ఇతి ॥ ప్రతిపాదయితుం న శక్యత ఇతి చేన్మతః
ప్రమాణాం దర్శనాత్ । కరణాను వాగ్వ్యాదీనాం ఛిదాం కరణానాం కర్త్రాధికరమాత్రాన్నాప
వానుపధానం దర్శనాత్ ఏవం చక్షురాదీనాం జ్ఞానకారణానాం అపి కర్త్రాధికరమంతరేణ
ఫలానుపధానానుపపద్యత ఇతి శరీరకర్త్రాధికారి కల్పితేన చ శరీరస్యైవ కర్తృత్వమస్తి
త్యాత్మ ఆహ శరీరస్య చేతనత్వమితి ॥ శరీరస్య చేతనత్వే శరీరమతిరేకేణ ఆత్మాభావాత్
వసుచేతనత్వం జ్ఞానాదికమేవ మనుష్యాణాం త్వన్యత ఇవమత శరీరాణాం తదభా
వాత్ తత్త్వతః బాల్యాదిభావేన జ్ఞానాభావస్య సిద్ధేరితి చేన్న ॥ శరీరస్య జీవితేపి సేవ బాల్యాది
విశేషాణాం స్మరణానుపపత్తేః । శరీరాణాం మపయమేవంపచ
యత్నే ॥ తత్త్వద విశరీరాణి తాపాతి ॥ న చ పూర్వశరీరోత్పన్నసంస్కారేణానుభూతి

యద్వసంస్కారతత్త్వదర్శితాప్యతీవాచలం । అనంతసంస్కారకల్పనాయాం గౌరవాత్ ।
ఏవం శరీరసత్వే చైతన్యే బాలకస్య స్తనపానాదౌ ప్రవృత్తిర్న స్యాదిత్య
యిష్టసాధనతాజ్ఞానసత్వే తద్ధేతుత్వాత్ । తదానీమిష్టసాధనతా[illegible]నుభా
వకాభావాత్ । ఏవం స్మృతితు జన్మాంతర[illegible]నుభూతేష్టసాధనతాజ్ఞానసత్వే
తదానీం సంస్కారణాదివ ప్రవృత్తిః ॥ నచ జన్మాంతరానుభూత పునరుదపి స్మయతి
తిరాంచలేం ॥ అదృష్టోద్బోధకాభావాత్ । అత్ర తత్త్వావతారో జీవనాదృష్టమేవోద్బో
ధకం కల్ప్యతే యుక్తం చ సంసారస్యానాదితయా ఆత్మనామనాదిత్వసిద్ధేరా
సంభవాన్నిత్యత్వం ॥ సంభవతీతి బాధశ్చ ॥ ననుచ శబ్దా
ద్భూర్భువనస్థానాం [illegible]కరణాత్వం కత్తృత్వం చాస్తు [illegible] విరోధబాధకాభావాదత్ర
దీనాం [illegible]కరణాత్వం చేదింద్రియాణామనుభూతేకర్తృత్వం స్మరతి ఇతి
హంతదాత్మత్వమితి । తథా చ వంచెదింద్రియాణామనుభూతే కర్తృత్వ
చైతన్యమితి తద్ధర్మః ॥ అనుభూతే నాశకత్వం కర్తృత్వం ద్రష్టురాదీనామేవ కర్తృత్వమితి

దేః చ చక్షుషా సాక్షాత్కృతానాం చక్షురభావే స్మరణం న స్యాత్ ॥ న స భూ
తుర భావాత్ అనాదిసంభూతసంస్కారజనితస్మరణాభావాత్ అనుభవస్మరణా
యోరంశే స్వభావానాధికరణత్వేన కారణకార్యకాలాభావాదితి భావః ॥ న చ
చక్షురాదీనాం చైతన్యం మాస్తు మనసస్తు చైతన్యం స్యాదితి వాచ్యం
మనోఽపి తు మనోఽపి న తద్ధానజ్ఞానాదీనాం దర్శనాదర్శనం తదాభావాత్ ॥ న తథా
న చైతన్యం జ్ఞానాదిమత్ మనసా ప్రాణస్య తత్త్వప్రతిలక్షణమహంతత్త్వమనసోపి
తు తావత్ మనసి జ్ఞానసుఖాదిమత్త్వే ఏతత్త్వప్రతిలక్షణం వపప్రతిలతల్ధర్మః ॥ న
నవస్తు క్షణికవిజ్ఞానమేవాత్మా తస్య బాహ్యత్వప్రకాశరూపత్వాచ్చైతన్యతత్వం
జ్ఞానసుఖాంతస్య వాకారవిశేషః ॥ తస్య బాధ్యత్వాదిదివక్షణికత్వాం పూర్వ
విజ్ఞానస్య అత్ర రూపాంతరవిజ్ఞానే హేతుత్వాత్ సుషుప్త్యాదౌ విజ్ఞాన

ధారాణిరాంబాధ్యవమర్గమదవానాం యాం: ననతేరవపూర్వపూర్వవిజ్ఞానజనిత
సంస్కారాణాం అముత్ర రాత్రర విజ్ఞానసంస్కారజనితత్వాన్నానుపపత్తిః స్మరణాదిరితిచేత్
తస్య జగద్విషయత్వేన సర్వజ్ఞత్వాపత్తిః కించిదివసే యత్ తేవ చినేనవంకాం భావః
సుషుప్త్యాదివిషయాంభావప్రసంగాచ్చ తదానీం నిరాకారాచ్చింత్యం తత్రానువర్తేత ఇతి
చేత్ తత్సత్ప్రకారత్వే ప్రమాణాభావాత్ అనేదా ఘటాదీనామపి జ్ఞాతత్వ
త్రి॥ షష్ఠీవత్తిః విజ్ఞానవ్యతిరిక్తవస్తునోఽభావాత్ ఘటాద్యర్థాం జ్ఞానాదీనామపి
సుటాదిరనుభూయమానస్య అర్థపితువాకస్య తత్ప్రకారవిశేషాయం విజ్ఞా
నస్వితిచేత్ ॥ క్షణికమాకారాంతరిచలితే విజ్ఞానాత్ ॥ తన్మానవమాయాంతం విజ్ఞా
నవిశిష్ట విజ్ఞానాంతరిదవితే తత్ర హీనమాహాలంబనే నకారాకారః కేవలాకారః సాంఖ్య
నవిశిష్టవిజ్ఞానాంతరిదవితే త్రహీనమాహాలంబనేన
తేనవరూపమో విజ్ఞానస్య విశేషాత్ ॥ అపూర్వపూర్వపూర్వత్వాది విజ్ఞానస్య
౧౯॥

ర్తృ ఇతి చెన్న శీలత్వాదీనాం విరుద్ధధర్మాణాం ఏకస్మిన్ సమావేశాత్ ॥ ఇతర
థా వికల్పో నావధారణాస్పదీభవ దురుపపాదత్వాత్ ॥ న వా వాసనాసం
క్రమః సంభవతి మాతాపుత్రయోరపి వాసనాసంక్రమదర్శనాత్ తత్రైవ సంక్ర
మ ఇతి చెన్న తదుత్పాదకాభావాత్ ॥ బీజాభావే పుత్రోత్పాదకత్వేపి తదా
నంతర్యప్రసంగః ॥ క్షణికవిజ్ఞానే షవతిశయవిశేషః ॥ కల్పిత ఇతి చెన్న ॥ మానాభావాత్
కల్పనాగౌరవాత్ ॥ ఏతేన క్షణికశరీరేష్వపి బైతి నమిత్తిపుత్రక్రం ॥ గౌరవాదతిశ
యోక్తిః ॥ మానాభావాత్ జాతాదావపి సంస్కారసముద్భావనాభావే పి వెపొత్ప
త్తిః ॥ సంరవదర్శనవత్త్వాకల్పనాత్ ॥ అనంతపారంక్షణికవిజ్ఞానే గౌరవాచ్చేతరి
విజ్ఞానస్వభావాత్మా అవినాశీ వా ॥ కాలయమాత్మా నిత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మా
తాశ్చ దిశ్రుతేః ॥ శ్రైతి చెన్న తస్య శ్రీస విషయత్వాసంభవస్య ఉపదర్శితత్వాత్ సంభవసల

దశితత్వాన్నిర్విశేషం యం సవిజ్ఞానత్వేప్రమాణాభావాత్ ॥ సవిషయకత్వపక్షేవిపక్షవన
సుభవాత్ అతోజ్ఞానజ్ఞానస్య నితరక్షేత్రైతిసిద్ధం ॥ నతరాం విజ్ఞానమితి ॥ బ్రహ్మ
పరం ॥ జ్ఞేయేషు సావయవజలతే ॥ జ్ఞానజ్ఞానతావ సుఖత్వానుపతావచిఛి
ర్ణవానాం భేదసిద్ధి సుతరాం తుచ్ఛవరభేదం ॥ అనవధాలంభమోక్షానుప
పపత్తిః ॥ మోపి శివరమో ధర్మోవేదకః ॥ సోపితద్వైధేనతదీయాం ప్రతిపా
దయన్నత్ర ॥ అభేదభావనాయుక్తముపేలయితి వద [illegible] తి అత ఏవ సర్వేతి తన్న
నక్ష్మిస్థితా యతి శూలయుతే ప్రోక్తదశాయాం ॥ అజ్ఞానవలత్వా ॥ అభేదే
జాయతయాతలవిన ఛదనలనితవృత్తేవినశానాం యోగాంత్ ఛద [illegible] పి
వలికిరదవయం జాస్యాసత్వతేలవనచదివతవమ [illegible] నశచత్తితవాంచవం
తవనభర్మ్యకే బ్రహ్మణో నతత్వతావభాం జైపిస్థ తవ [illegible] వర్ణం వం తదితవత
౨౦

దివత్వాభావెపిద్వావిత్ర్యంకాలావితి నువచతపతమి గ్రువులాపాభావోంఅ
ధిః రణోత్సవః తత్రసతశితవయితిష్ఠేత్ ఏకత్వాభావోం వచికిశవయాం
త్ర్యకోం దివతతమితులిచలితాం శ్రుత్వైకమేక వెవివిపలధివిజల యోాంనగంధర్వ
త్రివతీలుఖయంనెకమితలపిసర్వాజనసి ద్వితాపాతీయోంపితదాంనిమచ్చెదబోంధకో
గమః సోవినిః దుఃఖతాంవదినాంసాం మశ్రీం ప్రతిపాదయతి ॥ [illegible] నువ
దాధికెలావృశోంహంతోాయం లాంజాసంతపత్ర ౧౨ తివత్ అతవవః నారజనః
సోంకులింపర్నైతి [illegible]యతెయాశ్వమోంపినజ్ఞానసుఖాం తత్త్వజ్ఞానాదాంవిశ్రయోం
యుస్సరవజ్ఞస్సరవవిందితాంవిసురోధాత్ ॥ ఆనందమితుసాంచవిఆనందవతితవిర్గీళ
నందోం పిదుః [illegible] ॥ భాంరాందువపగమిసుజిసంవత్సరాంపం
బాజారమెూత్వప్ల

మితివత్ ॥ అస్తు వా తద్భిన్నానందః ॥ నతు వసాంపా నాదః ॥ అసుఖమితి శ్రుతేః నవిదళితె సుఖం
యుసెలితి కుతోనార్థ ఇతిచెన్న ॥ శ్లొష్టుకల్పనాపత్తేః ప్రకరణ విరోధాచ్చ ఆనందమితలస్య
మతవర్ధనీయలించ్ ప్రుతవియవిరోధాదితి సంక్షేపః ఏతేన ప్రకలోకః కర్తృకవృత్తికవలా
శ్రవణీకలీనప్రః కింతుచెతనః కారలారణాం కాయోరభిదాలీ కారలి నాశెనత కారివరూం
ప నాశోనసాంబదితలకారణాతపంతి సర్వబుద్ధిగతచైతన్యాభిమానా నలిధానువపత్తా
తత్కల్పనం బుద్ధిశ్చప్రకరవత్తేం పరిణామంస్పేవమహాత్త్రాలవిమంతేః కరణా యితలాచలపెత
సత్తాంవసతవాంఛాలింపురిప్సియవిసంసారంపవగాశతసలా ఎవ యింత్రియత్రణాశ్చకత్తః
పరిణాతిముజ్ఞానరూపం షుటాదినా సంబంధః పురుషే [illegible] కతౌల్వాచ[illegible]ాంః
బుదఱుచైతన్యాభిమానస్తత్తదాగ్రహాత్ ॥ మమెకంశ తత్వమితిమదంశః [illegible]పెః
కరాగః బుద్ధేః సవిచ్ఛతయా తత్ప్రతిబింబాందతాం ఆవకః దిశ్చ పిస్సం ఛిపాంత్ర దపు
౭౧

స్వత్వ మమ ఇదం వా పరాగః ఇదం విషయో వా రాగః॥ ఇంద్రియ ప్రాణాదిశతయాం ప్రతిభాతి చేదః
తాదృశః నిశ్వాసం భిహితదర్పణాసివేవ ముఖమలినమా శత్రువదయితి వా విపారాం
శః॥ తేనాంశత్రయవతీ బుద్ధిః। తత్పరిణామో నజ్ఞానైక పురుషసం వితాలివకంపన్నో బద్ధః
దర్పణామలిన్వ్యమలిన ముఖమలిమాం సూరలక్షిలతావు బవతి జ్ఞానవత్త్వ ఖదు ఏవ
చ్ఛాదేవ పు ప్రయత్న। ధర్మాధర్మౌ అపి బుద్ధేరేవ కేవలాతి సామానాధికరణ్యేలాన ప్రతీతేః॥
ఏబుద్ధిశ్చైతన్యపరిణామి త్యాదితి మతము పాం న్త్రం (తేన తద్వదేవ్ప్రభాగ ంనాం
చైతన్యాంశి సామానాధికరణ్యేన ప్రతీ తేః — తద్భిన్నమానాభావాత్ చతసాం
గాంకరా మిలాం విదవృత్తే తేః చైతినాం బాంశే బ్రమయి లిచెన్నకవ్వ తవంశ్చవికంనెషవతీఅనవి

ద్ధాం బుద్ధేర్నిత్యత్వే విశేషాభావః అనిత్యత్వే తత్పూర్వమసంసారాపత్తిః అచేతనా
యాః ప్రకృతేః కారణత్వాత్ బుద్ధేర్న ప్రతినియమః కార్యకారణభావయోః సా
దృశ్యాత్ ఇతి చేన్న అనిష్టేః కత్వాజనకత్వే ప్రమాణాభావాత్ వీతరాగజన్మాదర్శ
నాచ్చ అనాదిత్వం అనాదేః భావస్య నాశాసంభవాత్ నిత్యత్వం అసంభవత్
త్రిబాధకం తత్ప్రకృతావపి కల్పనేన చ ప్రకృతేః క్రియాశీలాయాః గుణత్వేః కర్తృ
త్వేన సర్వస్య అపవర్గాభావప్రసంగాత్ నిత్యానిత్యత్వసంబంధే తత్పరత్వేపి ఏకత్వ
యుక్తివాచకం ప్రకృతేరచేతనత్వేన తత్వేరచేతనత్వస్య తత్త్వాబుద్ధిః సత్వాదిష్వపి
సత్వాదధర్మత్వాత్ తత్ప్రత్వం నతికర్తా నిత్యానిత్యా నిత్యయుక్తః పదత్ర ప్రకృతిః కథం
౭౨

సుం మమువరిష్వదాం శయం ఇష్ట సంక్షిప్య ॥ ఉద్ధరా ధర్మాత్మశ్రయో ఇతి ॥ ఉద్ధర్మాత్మ ధర్మాత్మశ్రి
యో ధర్మో విశేషగుణాయోంగత్వం ॥ ధర్మాధర్మాశ్రయః ఇత్యత్ర తద్వ్యాఖ్యా వివిక్తా ॥ శరీరస్య
తదాం శ్రయంతే విదపోక్షి తరరశీత రత్న్యణాం ॥ దేహాంతరేణా భూగాం సంపత్తే ॥ (ఆ)
ద్రో ధో విశేషగుణాయోంగత్వః యోంగవివి భువిశేషగుం గాసం బంధేసత్వ త్ర్య ॥ ప్రత
త్రత్వం నష్టే వతి సాత్వం నాధాంతవాం ఖాంసాఅపరాం సుఖాఅపాంంకరాం త్వంతావిది
ప్రతితే ॥ ఉప్రపలతావిదశి సుమెంయోంయాంశ ధర్మాతెవి వహారణై ॥ ఆతల్ప పరదే
వరిదాం ప్రవలితాంవిదిరాం ఆశుమయుతిక త్రతిభాంవం ॥ ప్రవర్తితి శత్రుబేష్టు
ఖాలై నిబాషత్ర యుత్వాదిరాం ॥ దేవశబాం వసు త్యక్త పాలయుపాత్రి

ే చెష్టాయాః ప్రవర్తకత్రిసాధకత్వాత్ ప్రయత్నవానాత్మానం మయగ్
తె ఇతి భావః అత్ర దలర్షాప్తం తమాంహ రథగతె భావసారథిః యుదవివిరథ
సర్వ చెష్టాప్రవర్తక తథా వితెన కర్మణా సారథిః రథి భాసుమీయంతె తథా
చెష్టాప్రవర్తనేన కర్మణా పరాత్మా పీతి భావః । అహంకారసాత్విక్యా యాం
మితి ।। అహంకారసాత్త్రియోయం మనోవాంత్రసర్గోచరః అహం
కరాం మితి వృత్తిర్యస్సెల్యాంత్రయః విషయః అయమాత్మనశరీరాదితి ।। మనో
కూంత్ర సవిగోచరః మనోబుద్ధి యజ్ఞప్రతప్తాక్షి విషయః । ఆమానేన
పులవిక్షివిషయస్యైతద్ధర్మః ।। యూంపాందరాబాంవయాం త్రియాంతరాయా
ఛిధి

౨౨

శబ్దాత్వాత్ విభుబుద్ధ్యాదిగుణాన్ విభుత్వం పరమమహత్వం తచ్చపృ
థక్త్వము క్రమపి స్పష్టార్థే ముక్తం బుద్ధ్యాదిరితి బుద్ధిసుఖదుఃఖేచ్ఛాద్వేషయత్నః పు
ణ్యాపాత్రావేదితవ్యాః చతుర్దశగుణాః అత్రైవకేత్తివయం బుద్ధేః ప్రపంచం ద
ర్శయతి బుద్ధిస్తు ద్వివిధా మతా స్మృతి ధర్మం వులోత్పదయతి అనుభూతి
స్మృతిరితి శేషః అనుభూతిశ్చతుర్విధా ప్రత్యక్షమనుమితిః సఉప
మితిశబ్దజే ఇంద్రియజన్యం జ్ఞానం ప్రత్యక్షం యద్యపి మనసో రూపేంద్రియ
జన్యం సర్వమేవ జ్ఞానం తథాపి ఇంద్రియజన్యత్వేన రూపేణ ఇంద్రియా
ణాం జ్ఞానాకరణకం తత్ప్రత్యక్షమితి విశేషః శ్రీశివ ప్రత్యక్షం తచ్చ సవి

ం యింద్రియార్థసంనికర్షోత్పన్నమవ్యపదేశ్య మవ్యభిచారి వ్యవసా
యాత్మకం ప్రత్యక్షమితిసూత్రే తథైవ ప్రోక్తత్వాత్ ॥ అథవా జ్ఞానాకరణకం జ్ఞా
నం ప్రత్యక్షం అనుమితౌ వ్యాప్తి జ్ఞానస్య ఉపమితౌ సాదృశ్య జ్ఞానస్య శా
బ్దబోధే పదజ్ఞానస్య కరణత్వాత్ అనుభవస్య చరాంశ కారణతావచ్ఛేదకత్వాత్
వ్యాప్తిః ॥ యదం లక్షణమిత్యాహుర ప్రత్యక్షస్యాధారణాం పరామర్శజన్యం జ్ఞానం అ
నుమితిః ॥ యద్యపి పరామర్శజన్యం పరామర్శప్రత్యక్షం తథాపి పరా
మర్శజన్య ప్రత్యక్షాంత విషయకయకం జ్ఞానమనుమితిః ॥ కదాచిద్ద్వైతం వి
షయకానుమితావ్యాప్తిరితి వాచ్యం తాదృశజ్ఞానస్య తత్వేనానుభవత్వ వ్యవ
౨౮

జ్ఞాతిమతవపసర్వవిపత్తిస్తత్ప్రాప్తేః ॥ అథవా వ్యాప్తిజ్ఞానకరణకం జ్ఞానమనుమితిః ।
ఏవం సందిగ్ధవ్యాప్తిజ్ఞానకరణకం జ్ఞానమనుమితిః యదజ్ఞానకరణకం జ్ఞానం తజ్జన్యబోధః ।
శస్త్రత్రయాయత్తం చ ద్రవ్యశక్తిరూపాదాయ తదవచ్ఛిన్నవర్తిత్వే తేనసతియత్తం చ ప్రత్యక్షవ్యక్తిరూపాదాయ
తదవచ్ఛిత్తి జాతిమతవశానుమితిత్వవ్యవంయత్తం చ ప్రత్యక్షాదికమాదాయ తదవచ్ఛిన్న
త్రిసామాన్యవర్తిత్వ జాతిమత్వం ప్రత్యక్షత్వాదికం బాధకమితి ॥——॥ ప్రత్యక్షే
విభజతే ప్రత్యక్షాదిత్రిప్రకారం ఘ్రాణజాదీతి ॥ ప్రత్యక్షం జాతిప్రభేదేన ప్రత్యక్షం షడ్విధం
మతం ఘ్రాణజం రాసనం చాక్షుషం స్పార్శనం శ్రోత్రం మానసమిత్యుక్తం షడ్విధం ప్ర
తత్యక్షం ॥ నను శబ్దప్రత్యక్షం అవిభజనం సాంఖ్యసత్వం జనకప్రత్యక్షే భావనిరా
కరణేయత్వాత్ ॥ అనేకాంతానుసారాత్ గాంచరశతిగా హంసాజ్ఞాతయోర్ధర్మిః ।

గంధత్వాదితాంవ్యాపిపదాత్సరబితాప్యాసరబితవతంగ్రహం॥ గంధసవిప్రత్యక్షే
తాపాతుదవవత్రి జాతిరపి ప్రత్యక్షవిషయాం గంధాంశ్రయగ్రహాణేతు ఘ్రాణానేవ
నసాం మర్ధనేయిమితి [illegible]ధవిం॥ తథాంశసెయితి తథా రసాంరసజ్ఞాయాం॥ తథాంర
బోరుపి చక్షుత్రతె॥ రసత్వాదినపింతే ఇతరేవర్ణేం తథా శబ్దత్వాదినపింతం॥ గంధా
రసత్వేవిదూష్కితేంబాంధవః॥ విదూష్కితరాంతయితి విదూష్కితరాంతం నయనే
గాచతాంద్రవాణిణితద్వంతితవదక్షవసం తెలివిబాగసంంతాం గవరాంవరతవ
స్పర్శాంద్రవత్వంపరిమాణా యుకత్రం॥ క్రియాం జాతియోర్నగ్రిహేః సమవాయశ్చ
తాందవశ్శితైప్యాత్మవప్యవాం రసాదూష్కితమితి నతత్ప్రత్యక్షం॥ తదవం తిబిదూష్కి
తరాంతవంతియాం గ్రహణతరవధరాత్ర వదిశమవి యోగ్యవ్యాక్తి నా ద్రారో యోగ్యవృత్తి
२७

బోధకం॥ తాదవిశేషయోగవిషవిత్రితలవర్ణకః॥ చక్షుస్సంయోగవత్పాంకేతుం తదాంశం॥ గవిహ్నితిచక్షు
స్సంబంధాదాత్మనో ఋదూష్టితరూపయో॥ కత్మనః సంయోగో అదూష్టితరూపం బాహ్యత్ప్ర
తలక్షైకారణానాం॥ తత్రప్రతలిదాక్షుస్సంస్రుతితయోః కారణాతత్వం ప్రమాణమత్ర తత్ర తలిక్షైసాక్షాత్రయ
సమవాయసంబంధినద్రవ్యసమవేతసమవేతరూపత్వాదశః ప్రత్యక్షైసాక్షాత్రయసంబంధోయస్మ
బంధిసత్వా॥ తూపాలం॥ అదూష్టితస్పర్శనవప్రత్వంగ్రాంచకః నాపి ప్రదివధః॥ చత్వచక్షుగ్రాపిత
దూష్టితస్పర్శో నిపిస్పర్శ తత్వాదిసపింతః॥ రూపం నలిచ్చక్షుస్సంయోగలం రూపచక్షుస్సంర
తత్వాదిచక్షుస్సంయుక్తస్యుత్సాయోగవింత తత్రకించిత్సామాన్యయోగవం॥ తత్రాపమశేక్ష్వ
సంయోగాదయో గుణాః చక్షుర్గ్రాహ్యా తత్రః ఏవం ప్రయోగాంతాత్మయుక్తయోః
క్షత్రయః తద్యోగా ప్రత్యక్షవర్ణకః॥ రూపమాత్ర విచారణా॥ అతాపి తత్వకించిత్ప్రః

(...)క్షయోగ్యత్వం కారణం తథాచ బహిరింద్రియజన్యప్రత్యక్షే రూపం కారణమి
తి నతీనాన్సు బహిరింద్రియజన్యప్రత్యక్షే రూపం సకారణం ప్రమాణాభావాత్ వాయ్వాదౌ
షప్రత్యక్షే రూపం స్పార్శనప్రత్యక్షే స్పర్శః కారణం అన్వయవ్యతిరేకాత్॥ బహిరింద్రియ
జన్యప్రత్యక్షే కింకారణమితి చేన్న కిమపి అథవా లేత్సాల వృత్తి శబ్దభిన్నవిశేషగుణాత్వం
కాప్రయోజకమస్తు॥ రూపస్య కారణత్వే లాఘవమితి చేన్న వాయోః స్త్వగింద్రి
యే ణేగ్రహాప్రసంగాత్॥ యిషబపత్రిం ఇతి చేన్న నవకః ఎవ లాఘవాత్కారణమస్తు
ప్రభాయాః అప్రత్యక్షత్వేః ఇతి కిం న్యా(...)దాం ప్రభాం ఉద్భూతరూపవత్వాయుం
స్పర్శాన్తివత్వాయుం స్పర్శాం ఇతి ప్రత్యయస్య వాత్వాయుః రపి స్పత్య
లి

క్షత్వాపత్తేః॥ భవతియథా॥ బహిరింద్రియజన్యద్రవ్యప్రత్యక్షమాత్రే నరూపవత్త్వ
స్యావశ్యకత్వేనకారణత్వం॥ వాయుప్రభయోరేకతరం గత్వాంతే॥ కించిదివ్యా
దిరమపి కించిత్త్వం ఖాద్యపరిమాణాదభ్రప్రపోమాహాది ద్వారపూర్వః॥ తచ్చాభా
వప్రాంజ్ఞానకారణం॥ తద్విజ్ఞానత్వం తాంగజ్ఞానసాంతరాలేకారణమిత్యర్థః
సుషుప్తికాలే తచ్చంతర్యత్రా వపురితి తత్తద్వతేత్తమాత్రేసమనసాంజ్ఞానాజన
నమితి॥ సుషుప్తికాలేకించిజ్ఞానం భవితిదితి అనుభవరూపవేరవాన్తి
రణారూపం వా॥ నాదవిశ్చ అనుభవసామగ్ర్యాభావాంతే॥ తథాపి
త్రయత్నిత థాపి ప్రత్యక్షే చక్షురాదీనామనః సంయోగేనకారణత్వాపత్తి దభావా
వసచాక్షుషాది ప్రత్యక్షం॥ జ్ఞానాదవిభావాన్న మానసప్రత్యక్షం॥ జ్ఞానాదవిభా
వాదివత్తత్సామినప్రత్యక్షం॥ వాయివిజ్ఞానం భావాదివాన్నవమితి॥
సాంతదవివిజ్ఞానంభావాన్నప్రవమితి॥ తదజ్ఞానాం భావాన్నకార్యబాధః॥

ఇతరేసుభవసామగ్రీభావాన్నానుభవః అదృష్టాదీనాంభాభావాన్నస్మరణం॥
నైవం సుషుప్తికాలే జ్ఞానోత్పత్తౌ బాధకదివరీక్రియసత్వం బంధాంధా నతిప్రసః ప్రతి
బంధకప్రతిబంధాత్॥ తదతీంద్రియత్వేవమానాభావాత్॥ సుషుప్తికాలే జ్ఞాని
మనజ్ఞాయత ఇతరేతరాపిప్రమాణాభావాత్ అథజ్ఞానమాత్రతపత్ర
నస్సంయోగసయదికారణాతపం [illegible] తదాకానన బాహ్యస్పర్శాదిప్రతిబంధస్సా
మగ్రీకాల తత్వాచప్రతిబంధమపినాస్తీదితి॥ విషయత్వక్సంయోగసతు ఉష్ణ
ఉపరస్వరప్రతిబంధాధాద్రికమపివానసూక్తి॥ ఇతరేతరేబత్॥ పూర్వకాలేయ
స్తాది ఉష్ణసస్సంయోగోపీంతుతేవనిద్రాబాహ్యస్పర్శాదీనాం మగాలమే ద స్వాశ్రితి
సాదిప్రతిబంధకత్వంకల్పతే॥ అలావేతుసుషుప్తిసూక్ష్మాతాదౌచర్చ
॥ ॥

మనస్సంయోగసహితాంతఃకరణసంకల్పవృత్తేశ్చాక్షుషాదిప్రత్యక్షసామగ్రీత్వాత్తద్వ
త్మనస్సంయోగాభావాన్నత్వాచప్రత్యక్షం మూలం మనోగ్రాహ్యం సుఖ
దుఃఖం ఇచ్ఛాద్వేషాం మతిః కృతిః। మనోమాత్రజన్యప్రత్యక్షవిషయ ఇత్య
ర్థః। సుఖాదిజ్ఞానసంకల్పాః ప్రయత్నః। ఏవం సుఖత్వదుఃఖత్వాదిక మపి మ
నోగ్రాహ్యాః। ఏవ మాత్మాపి మనోగ్రాహ్యః। మనోమాత్రసహకా
చర ఇతి విశేషణపూర్వకముక్తం ఇత్యాదౌ తన్మాత్రం। జ్ఞానం యన్నిర్వికల్ప
కం తదతీంద్రియమిష్యతే చక్షుస్సంయోగానంతరం ఘట ఇత్యా
కారకం ఘటత్వాదివిశిష్టజ్ఞానం సంభవతి। పూర్వం విశేషణానవ
గాహ్యప్రకారజ్ఞానాత్। విశిష్టబుద్ధౌ విశేషణజ్ఞానస్య కారణత్వాత్

తథాచ ప్రథమతో ఘటఘటత్వయోః వైశిష్ట్యావగాహి జ్ఞానం జాయతే
తద్రూపనిర్వికల్పకం తన్నిర్వికల్పకాభావే నప్రత్యక్షం తథాహి విషయానవగాహి
జ్ఞానస్య ప్రత్యక్షత్వం నసంభవతి ఘటమహం జానామితి ప్రతీయా
త్కాలత్వాజ్జ్ఞానప్రకారీభూతం జ్ఞానం భాసతే జ్ఞాత్ర ఘటః ఘటఘటత్వ
యోః ప్రకారేణావచ్ఛిన్న విశేషణతయా తత్ర విశేషణప్రకారజ్ఞానం విశి
ష్టవైశిష్ట్యావగాహి జ్ఞానే కారణత్వం నిర్వికల్పకేచ ఘటాదికం నప్ర
కారః తేన ఘటత్వాదివిశిష్ట ఘటాది వైశిష్ట్యావగాహి జ్ఞానేన

భవతి ఘట ఇత్యాదిప్రకారకంబ ఘటాదివిశిష్టంబ జ్ఞానం సనంభవతి బాతరి
తిరిక్తపదార్థజ్ఞానసవికల్పకబిజ్ఞప్తిప్రకారకత్వనియమాత్ మహత్త్వమితి
మహత్త్వం షడ్విధేష్వాంతు ఇంద్రియాణాం కరణానాం మతం ద్రవ్యప్రత్యక్షే మహత్త్వ
సమవాయసంబంధేన కారణం ద్రవ్యసమవేతగుణకర్మసామాన్యానాం
ప్రత్యక్షే స్వాశ్రయసమవాయసంబంధేన ద్రవ్యసమవేతసమవేతానాం ప్ర
త్యక్షే స్వాశ్రయసమవేతసమవాయసంబంధేనేతి॥ విషయేంద్రియసంబం
ధో వాపి వాంఛితస్సావిషడివ ధర్మగతత్వ షడివధయుతశ్చసంయుక్తసమవాయ
తవంసజాతిః వరధికత్వాదినాం సంగంభవప్రసంగాత్॥ తతు శబ్దేతరా

తదిశెషగుణానాంశ్రయత్వెవసతి జ్ఞానకారణామనస్సంయోగాంశ్రయ
త్వమింద్రియత్వం ఆత్మాదివారణాయగతాంతం ఉద్భూతవిశేష
గుణానధిమాత్రసత్తాధ్యక్షజ్ఞతశెతి॥ విశేషగుణసహితామాపాందెస్పర్శవతి
సత్వాదుద్భూతెతి॥ ఉద్భూతత్వంసజాతిః శుక్లత్వాదినాంసాంకర్యా
త్॥ నచశుక్లత్వాదివాంతరవలంనానైవోద్భూతత్వమితివాచ్యంరూప
త్వాదినాంచక్షుషాదాజనకత్వాసువపత్తేః॥ కింతు శుక్లత్వాదివాం
తరెషు సుద్భూతత్వంనాంనాంతదభావ్యమంతత్వాదుద్భూతత్వం
త్వజ్ఞాంయోగాదాంవపితథాంచశ్రైష్టేత్యు పాదత్వతగుణాంః సంయో

గాదిశ్చ చక్షురాదావవశిష్టత్తౌ విశేషితి కాలాదేర్వారణాయ
విశేషణదళేయం క్రియావయవవిషయానం యోగనశిష్టచాం మే
తె క్రుత్వక్షజనకత్వాదిం క్రియావయవవారణాయ కాం వాంఛాం రూపా
భావప్రత్యక్షేసంనికర్షఘటితత్వయాంకారణే భూతచక్షుః సంయోగా
శ్రయసమవాయాదేవారణాయ చరమసత్వపదం జ్ఞానకారణమితి లిపితద్ధ్వి
రణాయ కారణమితి అసాధారణం కారణం కరణం వాంశయ్యాకరణం ని
కర్షస్సషట్ విధస్సన్నికర్షో యుదాహరణ ద్వారా దర్శయతి త్రిం వలి
ప్రమాస్థిర తిప్ర వతీగ్రహాస్సంయోగాంత్సం యుక్త సమవాయశ్చ ॥ద్రవ్యశ్చా
సమవేతానాం తథా తత్సమవాయతః తతోపి సమవేతానాం తథా తస్తే

మవాయత్వః శబ్దసవిసమవాయిత్వే తదవయవత్రీనాంతు సమవేతసమవాయిత్వ
యత్వం: విశిష్టనాశయాం తద్వదభావానాం గ్రాహ్యత్వాత్ యది సంయోగాది ధర్మ
విశిష్ట గ్రాహ్యతయా ప్రత్యక్షం సమవాయిత్వవిశిష్టనాతయా భవేత్ ద్రి
వ్యప్రత్యక్షే ఇంద్రియసంయోగ ఇవ ద్రవ్య సమవేత ప్రత్యక్షే ఇంద్రియసం
యుక్తసమవాయ ఇవ ఏవమపి చక్షుస్త్వక్ ద్రవ్యబాహ్యప్రత్యక్షే
త్వక్సంయోగః కారణం ద్రవ్యసమవేత బాహ్యప్రత్యక్షే చక్షుస్సంయుక్తసమవా
యః కారణం ఏవమన్యత్రాపి విశేషే ఇతరే కారణాభావః పరం త
ద్రవ్యసమవేత ప్రత్యక్షే ... చక్షుః ...
[illegible] పరంపరయా ఉద్భూతరూపసంబంధ [illegible]
బంధస్య చక్షుషా ... ౦ ౭

నిలత్వాంబాంతిరేకేణైవ పరమాణూనిపేషుటినివెచలితలుతే తత్రమహత్వసం
బంధినాం ఘటనేన మహదాయవర్తంతే అదృష్టతరావసంబంధస్తు అదృష్ట
తరాంవమాందాంయవర్తంతే భయమాందాంయవర్తంతే ఏవమవ్యభిచరితవిష
యాందిగమాదాయమహాంతసంబంధినాం బహుధాః ఏవం హాయటాంతదివ్య
ప్రకాశాదాంచసత్త్వయాః బాంధుత్వప్రతివిశ్లేషసావిత్ర ... సమ్మదుదర్శ ...
... చక్షుస్సంయుక్తసమవేతసమవాయః ప్రతినిసమవేతసమవా
చాక్షుషప్రత్యక్షప్రవణసమవేతప్రత్యక్షేపాదాదౌచక్షుస్సంయుక్తసమ
వాయస్యకాలగతం ... పరమాణూనాం ... నిలత్వా
... పరమాణుచక్షుస్సంయోగ ... భావాత్ ... వాయ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

దానవత్త్వాదిదాంష్ట్రత్వం తత్ప్రదేష్టృత్వం యోగాననాగ్ని అమిత్రతదాంభావ
ప్రిత్వాభావాత్ ఏవంరీతా ప్రకృతిసర్వపదార్థవత్త్వాదనాభ్యాం మధ్
ఘష్ణస్వం యోగస్తుఅగారవద్విద నక్షత్రప్రకృతిప్రతిశిరోభావాత్ తాదా
త్వం యోగం వద్యైదిశదిశాం పుచ్ఛిల్లీత్వం ఘట్ష్ట స్వం యోగ్యవిశేషణాం
క్రియం ఏవం ద్రవ్యసాహిత్య ప్రతిలక్షితత్వం యోగః ద్రవ్యసమవేతస్వ
శకల తత్త్వం యుక్తసమవాయః ద్రవ్యసమవేతసమవేతస్వాశకల
ప్రతిలక్షితత్వం యుక్తసమవేతసమవాయః [illegible] తాల
విషయం [illegible] తవఅదాత్తత్వం [illegible] ఏంపుంస్త్వాదిప్ప

అభావప్రత్యక్షే యోగ్యానుపలబ్ధిః కారణం । తథాహి భూతలే ఘటాభావ
జ్ఞానే జాతే తదభావజ్ఞానం జాయతే అత్ర అభావోపలంభప్రతియోగ్యనుప
లంభః కారణం అత్ర యోగ్యతా విశిష్టా సా చ ప్రతియోగిసత్త్వప్రసంజ
నప్రసంజితప్రతియోగికత్వరూపా తదర్థస్తు ప్రతియోగినః సత్త్వప్రసక్త్యా
సత్త్వప్రసక్త్యా ప్రసంజితః ఉపలంభరూపః ప్రతియోగీ యస్య సః తాదృశః
ఉపలంభాభావః అభావప్రత్యక్షే హేతుః యత్ర ఆలోకాదికం వర్తతే
తత్ర యది అత్ర ఘటః స్యాత్ తర్హి ఉపలభ్యేత ఇతి ఆపాదయితుం శక్య
తే తత్ర ఘటాభావప్రత్యక్షం భవతి అంధకారే తు ఆపాదయితుం
న శక్యతే అతః న ఘటాభావాద్యః అంధకారే సహ ఘటప్రత్యక్షస్య అభావేన
నప్రత్యక్షే లింగపరామర్శ విశిష్టోపనీతభానం వినా అనుమానం ప్రత్యక్షే

ఆపాదయుతాంశకవితత్వాత్ గురుత్వాదికం తయోః గలితఘభాం వప్రత్రత్వక్షే
తత్రగురుత్వాది ప్రతత్వక్షే నవి ఆపాదయుతాంశకవితత్వాత్ వాం యథా యద్య
తరాం తాం భావేః పాం తాం ణౌ సా రభాం భా వేః గుడ్రి తత్వాం భాం వ్యక్తా
ప్రశబుడుభాం వః వవమాదయోః తత్ర దింత్రయో గలిపాం ఆత్ర తత్ర
నవి ఆపాదయుతాంశకవితావత్ నం నగాం భావప్రత్వౌ ప్రత్ర
గయాం కవితత్వం ఆనూచితా భావప్రతత్వక్షే అతి కరణాయాం గ
తవవద్భక్త్యేతం ఆ నం భాండాం విశ్వాం చ చకం
గలిత్యాయత్ర ప్రతత్వక్షం వాం కేతాం వాం కి రవిదేశస్వావిధం అత్ర వాం
తవి హాం హాం నం ని కమర్గ జాకాం వి తి వాం నే మహాం కరసం ని కషాం
నవదత్తి అవాం కి కస్యాం వాం విపాం రం స్థి వి ధారావకత్తి తాం సం

శాగాన్యలక్షణో జ్ఞానలక్షణో యోగజశ్చేతి త్రయాం అపాం కే
యుంతివాంశాపాంశ్చ సన్నికర్షః సామాన్యలక్షణం యద్విషయి
ర్తః అత్రలక్షణాపద సంశయ స్వరూపం రూపవయుచే చేత్రపేదాం సాం
మాంనవిష్వరూపేణ త్రితాం విగత్రితాంత విధాంగలజావటే తద్వయోంద్రి
యసంబద్ధవిశేష్యకజ్ఞానప్రకారీభూతం ధర్మం। తథాహి యత్రేంద్రియ
సంబద్ధం ధూమాదికం విశేష్యకం ధూమ ఇతి జ్ఞానం జాయతే తత్ర
జ్ఞానే ధూమత్వం ప్రకారః ధూమత్వేన సన్నికర్షేణ ధూమా ఇత్యేవం
రూపం సకలధూమవిషయకం జ్ఞానం జాయతే అత్ర యదింద్రియ
సంబద్ధమితి నోచ్యేత తదా ధూలీపటలే ధూమత్వమితి కాంశకం జ్ఞా
నం జాతం తత్ర తేన సన్నికర్షేణ సకలధూమవిషయకం జ్ఞానం న స్యాత్

తత్రధూమత్వేనసహ ఇంద్రియసంబంధాభావాత్ మనస్త్వేతు యింద్రియ
సంబద్ధం ధూమపటలం తద్వతిక్తవ్యక్తిరం ధూమ ఇతి జ్ఞానం తత్రప్రకారీభూ
తం ధూమత్వం ప్రత్యాసత్తిః ఇంద్రియసంబంద్ధస్య విశేషణాగా భాసి
ఇదంతు బహిరింద్రియస్థలే మానసస్థలే జ్ఞానప్రకారీభూతం సామా
న్యం ప్రత్యాసత్తిః । పరంతు సమానానాం భావః సామాన్యం తద్భవచ్ఛిన్నత్వం
ధూమత్వాదిరవచ్ఛిన్నాని నిత్యం ఘటత్వం [illegible] ప్రత్యేకం పటత్వం నాం
ని సభాంతర్గతపాంత్వోదానాం జ్ఞాతః సమానాయానే ర్వదేశాంతర కాలాంతర ద్వర్త్తి విశేష
భూతలాదీనాం జ్ఞానం సంభవతి అత్రేదం బోధ్యం పరంతు స్వ
మానాధికరణసంబంధి జ్ఞాయతే నైవ సంబంధేన తదధికరణానాం ప్ర
త్యాసత్తిః ॥ యత్ర తద్ధూమ దేశాంతర కాలాంతర [illegible] ధూమ విషయత్వం సన్నికర్షాం

తం తత్రసామాన్యలక్షణాం గుణసంనికర్షాంతర్భూతవతాం క్తసామాన్యస్య
తదానీమభావాత్ కించేంద్రియసంబద్ధవిశేషణతాఘటయితి జ్ఞానం
యత్రజాతం తత్రపరదిగ్రేంద్రియసంబంధవిశేషణతాదల శబ్దత్వాభా
తసామాన్యస్య సత్త్వాత్ సకలఘట విషయకం జ్ఞానంస్యాత్తథాచజా
యతే తస్మాత్తత్ర సామాన్యజ్ఞానం ప్రత్యాసత్తిః సత్వేన సామాన్యమిత్యత
ఆహ ఆసత్తిరితి ఆసత్తిః ప్రత్యాసత్తిః తేన సామాన్యజ్ఞానమిత్యర్థః తత్ర
చ సామాన్యలక్షణేత్యత్ర లక్షణపదం సవి షయార్థకం తేన సామాన్యవిష
యకం జ్ఞానం ప్రత్యాసత్తిరిత్యర్థో లభ్యతే ననుచక్షుస్సంయోగాదికం విహా
య సామాన్యజ్ఞానం యత్ర వర్తతే తత్రసకలఘటాదీనాం ప్రత్యక్షం స్యాదత
ఆహ తదింద్రియజేతి తద్ధర్మబోధనామగ్రే స్ఫుటీభవిష్యతి అసాంప్రదాయిక॥ యదా

బహిరింద్రియేణ సామాన్యలక్షణాయా జ్ఞానం జననీయం తదా యత్కిం
చిద్వ్యక్తికశ్చ తజ్జ్ఞానమానశాగళి తదింద్రియజనకసామగ్రీ అప్రతిష్ఠితా సాచ సామ
ప్రచక్షుష్ణం యోగ్యాదిరూపాత్రసరూంధరారాండాచ క్షురాదినాంతా దలిశజ్ఞా
నం జ్ఞాయం తత్ర సన జ్ఞానలక్షణా ప్రత్యాసత్తి స[illegible] జ్ఞానరూపా యది సామాన్యల
క్షణా జ్ఞానరూపా ప్రత్యాసత్తిః తదా తయోః భేదో న స్యాదితి చే
త్ విషయీయ సత్తన్ వివవాః విపాయో జ్ఞానలక్షణాశ్చ సామాన్యజ్ఞా
నరూపప్రత్యాసత్తిరితి చేన్ యస్య జ్ఞానం [illegible] నీయాతి జ్ఞానలక్షణా ప్ర
త్యాసత్తిః యదవిషయకం జ్ఞానం తస్యైవ ప్రత్యాసత్తిరితి అయమర్థః
ప్రత్యక్షే సన్నికర్షం వినా భానం న సంభవతి తథా చ సామాన్యలక్షణాం
వినా భానం న సంభవతి తథా చ సామాన్యలక్షణాం వినా ధూమత్వేన సకలధూ

మానాం వహ్నిహోత్రవన్త్రర్గ్యలవహ్నీనాం జానాం సంకధం బహుశతితదధ౯ం సామానసలిల
క్షణాన్నృక్రియయా తెవహ్నిద్వారా ముఖ్యేనాభావక్రియాక్షతి వివాంచలిత్రుతివిశేషా
ముఖవస్తుసంబంధత్వగృహీతతాక్షిదసద్ధాం ముగపటాసు వహ్నితతాం వద్ధాంభిం
వహ్నిం వాదప్రోగ్రాక్రతిసంశయానాం సుచుత్రైః మన్వత్రతు సాంమానసలక్షణా
యాం సకలవహ్నిధూమాభావహ్నిత్వాభావాంతరయోర్విశేషాంతరే యద్ధూం
మిశవహ్నివాంచవశితవిసద్రిపాసంభవతిసమసాం మానసలక్షణాసిద్ధాంత్ర
తుముయతాప్రవనకలప్రముయజ్ఞానెజాతిసర్వజ్ఞతాపత్తిరితివాంచలం
ప్రముయుతెపననకలప్రముయుజ్ఞానజాతెవిశిష్టవిసకలవదార్థజ్ఞా నా
నె నసకవత్త్రితర్వాభావాత్పత్తంజ్ఞానలక్షణాయాశ్చిన్త్యాత్రసురకబ్జి

ందనఖండత్వా తిజ్ఞానే [illegible] నారభ్యభూనః । తథంసాధ్యేయదవధి సాంమా
నలిలక్షణాయా నారభ్య సర్వభూనం సంభవతి త[illegible]దినారభ్యతేవన రాభూనః
జ్ఞానలక్షణా ప్రత్యాసత్యా పరంధూమ యత్తేవన ధూమత్వవతి లంయత్ర జ్ఞానత
ధూమత్వవతి లసాంనిసు వర్తవసాం ఉయు [illegible] ౨ గాగాః । జ్ఞానలక్షణాయా
యోగజయి తియూలం యోగజాదివివిధః యోగజ్ఞః యుక్తయుం
జానజీవతః యుక్తసర్వసర్వదాభానంబింతాని వా సర్వే తేరా పరః యో
గసాదివధాః యుక్తః యుంజానా సస్యలపూరాయోగజధర్మ సాధ్యాపి [illegible]
ద్వౌవిధః యుక్తోవతా వదూరా గజధర్మ సమాధి యుక్తమనసా [illegible] శరు
మాణోవధిని ఖిల పదార్థగోచర జ్ఞానం సర్వత్వైపబ్దివితి [illegible] యత్స్వ